

Međunarodna zaštita intelektualnog prava vlasništva

Mikac, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:735357>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

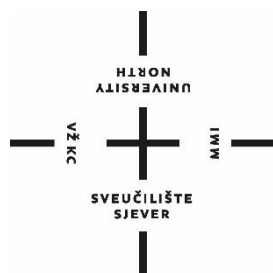

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

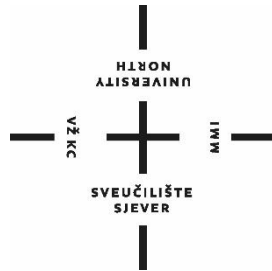
DIPLOMSKI RAD br. 264/PE/2019

**MEĐUNARODNA ZAŠTITA INTELEKTUALNOG
PRAVA VLASNIŠTVA**

Marijana Mikac

Varaždin, ožujak 2019.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij POSLOVNA EKONOMIJA

DIPLOMSKI RAD br. 264/PE/2019

**MEĐUNARODNA ZAŠTITA INTELEKTUALNOG
PRAVA VLASNIŠTVA**

Student:
Marijana Mikac, 0453/336D

Mentor:
izv. prof. dr. sc. Ante Rončević

Varaždin, ožujak 2019.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija		
PRISTUPNIK	Marijana Mikac	MATIČNI BROJ	0453/336D
DATUM	22.02.2019.	KOLEGIJ	Međunarodni marketing
NASLOV RADA	Međunarodna zaštita intelektualnog prava vlasništva		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	International protection of intellectual property rights		
MENTOR	izv. prof. dr. sc. Ante Rončević	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.dr.sc. Darijo Čerepinko, predsjednik		
	2. doc.dr.sc. Damira Đukec, član		
	3. izv.prof.dr.sc. Ante Rončević, mentor		
	4. izv.prof.dr.sc. Dinko Primorac, zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	264/PE/2019
OPIS	<p>U globaliziranoj tržišnoj utakmici poduzeća iz različitih izvora crpe konkurentsku prednost. Prava intelektualnog vlasništva, koja su zaštićena i ne daju se kopirati, predstavljaju veliki izazov za suvremene poduzetnike. U ovom diplomskom radu potrebno je istražiti kako se ona štite i s kojim se problemima nose njihovi vlasnici, te što u različitim društveno-ekonomskim sustavima države poduzimaju kako bi zaštitila tu vrstu (nematerijalne) imovine.</p> <p>Zadatak je:</p> <ul style="list-style-type: none">- definirati pojam intelektualnog vlasništva, njegov značaj i razvitak,- istražiti i prikazati područja zaštite intelektualnog prava vlasništva,- istražiti i prikazati kako međunarodne konvencije štite različita povezana prava; autorska prava i industrijsko vlasništvo,- usporediti regulativu zaštite intelektualnih prava u različitim političkim i gospodarskim sustavima, te- izvesti zaključke.

ZADATAK URUČEN 13.03.2019

ZAHVALA

Koristim priliku da se iskreno zahvalim i izrazim poštovanje svim profesorima Sveučilišta Sjever, a najviše svom mentoru, profesoru Anti Rončeviću, na stečenom znanju i vještinama kroz ove dvije godine studiranja na temelju čega je i ovaj rad napisan. Najveću zahvalu posvećujem svojim roditeljima koji su bili uz mene kroz cijelo moje školovanje i pružali mi potporu i podršku. Zahvaljujem se i svim svojim prijateljima i kolegama studentima s kojima sam kroz svo ovo vrijeme studiranja stjecala i dijelila znanje na putu do konačnog cilja.

SAŽETAK

Pojam intelektualnog vlasništva označava pravo osobe i specifičnosti koje autor, skladatelj ili bilo koji intelektualni vlasnik ima na svoje djelo. Pod takvim pojmom podrazumijeva se da pravo nema vlasnik, već pravo ima objekt nad kojim se izdaje zaštita. Prava intelektualnog vlasništva još se mogu i definirati kao nečije ideje, izumi i kreativni izumi temeljem kojih postoji javna volja da se dodijeli status imovine. Postoji nekoliko vrsta zaštite intelektualnog vlasništva, a neka od njih su ideje, patenti, zaštitni znak i slično.

Ističe se kako je intelektualno vlasništvo preduvjet za bolju identifikaciju, planiranje, komercijalizaciju, pružanje usluge, zaštitu izuma i slično. Svaka industrija treba razvijati vlastitu politiku zaštite prava intelektualnog vlasništva. U današnjem tehnološkom društvu dostupnosti svega što nas okružuje i dostupnosti sadržaja koji se nalazi na Internetu, može se reći kako ljudi više nemaju ideja i kreativnosti, te sve više kopiraju ono na što naiđu, prisvojivši to svojim kreacijama. U literaturama se općenito govori o objektima nad kojim je pokrenuta zaštita intelektualnog vlasništva.

U bilanci uspješnih poduzeća udio intelektualnog vlasništva u imovini poduzeća iznosi preko 80% vrijednosti njihove imovine. Takva poduzeća rade sa zaposlenicima u iznajmljenim uredima, koriste vozila u vlasništvu leasing kuća, a čak je i uredska imovina u najmu drugog poduzeća. Glavni resurs takvog poduzeća upravo je intelektualno vlasništvo.

Prava intelektualnog vlasništva postala su jedna od najznačajnijih pitanja kod poslovnih pregovora. Ističe se kako će intelektualno vlasništvo imati vrlo značajan utjecaj na zemlje u razvoju. Zemlje u razvoju suočile su se s izazovima optimizacije ograničenja o tome kako provesti WTO na način da se minimiziraju socijalno-ekonomski troškovi i maksimiziraju nacionalne koristi. Zemlje u razvoju su kod ulaska u sporazum o slobodnoj trgovini vidjele neke od sljedećih prednosti, kao što su smanjenje carine poljoprivrednih, odjevnih i drugih proizvoda.

Tvrtke koje štite svoje intelektualno vlasništvo koriste različite alate i strategije, a oni ovise o veličini i sektoru djelatnosti. No, postoje tvrtke koje smatraju kako je intelektualno vlasništvo na troškovnoj strani, što znači kako njegova vrijednost još nije dovoljno prepoznata. Poduzeća trebaju posvetiti pozornost njegovoj strateškoj dimenziji koju on pruža za poduzeće.

Intelektualnim vlasništvom treba upravljati educirano i kvalificirano osoblje. Za takvo upravljanje potrebne su specifične vještine i to ne samo u pravnim aspektima, već i u tehničkim aspektima, kao i samom upravljanju intelektualnim vlasništvu. Iako prava intelektualnog vlasništva pomažu u konverziji dobra, može se reći da monopol može izazvati napetosti između privatnog i javnog dobra. Ako ne postoji pravilna ravnoteža između njih, može se omesti razmjena ideja i informacija.

Također, važnost intelektualnog vlasništva sve je veća u akademskoj zajednici posljednjih nekoliko godina, a taj naglasak se stavlja radi stvaranja bogatstva kao i različitih akademskih istraživanja koja se dalje mogu koristiti za razna daljnja istraživanja i zaključke, a uz to da bi se studente poticalo na pisanje i istraživanje, a samim time njih bi se nagradilo financijskom nagradom. Svaki rad koji studenti izrade je nagrađen i svakom radom se prilaže puno pažnje i zanimanja. Može se reći kako intelektualno vlasništvo postaje sve važnije u znanstvenom istraživanju. Znanstvenici su svjesni svojih prava i uvjereni su kako njihova istraživanja doprinose javnom dobru.

SUMMARY

Intellectual Property means the right of the person and the specifics that the author, composer or any intellectual owner has for his work. Under this term it is understood that the right does not have the owner, but the right has the object to which the protection is granted. Intellectual property rights can also be defined as someone's ideas, inventions and creative inventions based on which there is a public will to assign property status. There are several types of intellectual property protection, some of which are ideas, patents, trademarks and the like.

It is emphasized that intellectual property is a precondition for better identification, planning, commercialization, provision of services, protection of the invention and the others. Every industry should to develop its own intellectual property rights policy. In today's technological society, where the availability of everything that surrounds us and the availability of content on the Internet play important role in our lives, it can be said that people no longer have ideas and creativity, and they increasingly copy what they encounter by incorporating that into their creations. The literature generally refers to objects under which intellectual property protection was initiated.

In the balance of successful companies, the share of intellectual property in the assets of the company amounts to over 80% of their assets. Such companies work with employees in leased offices, use leased vehicles and even office furniture in the lease of another company. The main resource of such a company is intellectual property.

Intellectual property rights have become one of the most important issues in business negotiations. It is emphasized that intellectual property will have a very significant impact on developing countries. Developing countries have faced the challenges of optimizing restrictions on how to implement the WTO by minimizing socio-economic costs and maximizing national benefits. Developing countries noticed some of the following benefits, such as a reduction in customs duties on agricultural, clothing and other products when entering the Free Trade Agreement.

Companies that protect their intellectual property use different tools and strategies, depending on their size and sector of activity. But there are companies that consider intellectual property

to be cost-effective, meaning that its value is still not sufficiently recognized. Enterprises should pay attention to its strategic dimension that it provides for the enterprise.

Intellectual property should be managed by educated and qualified personnel. Such management requires specific skills not only in legal aspects, but also in technical aspects, as well as intellectual property management itself. Although intellectual property rights help to convert goods, it can be said that monopoly can cause tensions between private and public property. If there is no proper balance between them, an exchange of ideas and information may be hindered.

Also, the importance of intellectual property has been increasing in the academic community over the last few years, and this emphasis is put on wealth creation along with various academic researches that can be further used for various further research and conclusions, as well as encouraging students to write and research, and so they would be rewarded with a financial reward. Every work done by students is rewarded and every work is accompanied by a lot of attention and interest. It can be said that intellectual property becomes increasingly important in scientific research. Scientists are aware of their rights and are convinced that their research contributes to the public good.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet i ciljevi rada	2
1.2. Izvori i metode prikupljanja	3
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. Povijest međunarodne zaštite intelektualnog prava vlasništva	5
2.1. Pojam intelektualnog vlasništva	6
2.2. Značaj intelektualnog vlasništva	7
2.3. Razvoj intelektualnog vlasništva	9
2.4. Intelektualno vlasništvo u današnjem vremenu	10
3. Područje zaštite intelektualnog vlasništva.....	13
3.1. Autorsko pravo i srodna prava.....	13
3.1.1. Povijest autorskog prava	16
3.1.3. Obavijest o autorskim pravima	17
3.2. Patenti	18
3.3. Oznake ili trademarks	22
3.4. Zaštita industrijskog dizajna	23
3.5. Oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla.....	24
3.6. Zaštita poslovne tajne	26
4. Međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu.....	28

4.1.	Autorska prava.....	29
4.1.1.	Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine..	29
4.1.2.	Svjetska konvencija o autorskim pravima.....	31
4.1.3.	Međunarodna konvencija o zaštiti umjetnika, izvođača, proizvođača i organizacija	33
4.1.4.	Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo ..	35
4.2.	Industrijsko vlasništvo	37
4.2.1.	Pariška konvencija o zaštiti industrijskog vlasništva	37
4.2.2.	Ugovor o patentnom pravu.....	39
5.	Opis zaštite intelektualnog prava vlasništva u zemljama svijeta	41
5.1.	Intelektualno vlasništvo u Republici Hrvatskoj.....	41
5.1.1.	Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu.....	42
5.1.2.	Provedba prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj.....	45
5.1.3.	Međunarodni Ugovori u kojima je Hrvatska stranka	49
5.1.4.	Problemi i moguće mjere zaštite	50
5.2.	Intelektualno vlasništvo u Kini.....	51
5.2.1.	Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu.....	53
5.2.2.	Provedba prava intelektualnog vlasništva u Kini	55
5.2.3.	Problemi i moguće mjere zaštite	56
5.3.	Intelektualno vlasništvo u Sjedinjenim Američkim Državama	57
5.3.1.	Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu	58

5.3.2.	Provedba prava intelektualnog vlasništva u Sjedinjenim Američkim Državama..	59
5.3.3.	Problemi i moguće mjere zaštite.....	60
5.4.	Opis zaštite intelektualnog vlasništva u Bugarskoj	61
5.5.	Zaključna razmatranja	62
6.	Zaključak.....	63
	Literatura	65

1. Uvod

Intelektualnim vlasništvom nazivamo prava koja postoje na proizvodima kao i nematerijalnim intelektualnim tvorevinama koje su nastale kao izraz ljudske kreativnosti i ljudske mašte. Njihovo stvaranje na mnoge načine doprinosi stvarateljima, kao i njihovoj okolini te društvenoj zajednici u cijelosti. Ostvarenje komercijalne vrijednosti izražava se u novcu i stvara se zahvaljujući njihovoj upotrebi i iskorištavanju. Prava intelektualnog vlasništva omogućuju svojem nositelju autentičnost kod zaštite autorskog dijela, izuma ili žiga kroz neko vremensko razdoblje. Može se reći kako se to odražava u ovlaštenju nositelja prava na način da se isključe sve osobe iz korištenja zaštićene neke intelektualne tvorevine, pa prema tome one moraju dobiti odobrenje nositelja prava da bi se koristio. Dakle, korištenje je neovlašteno i ono predstavlja povredu prava intelektualnog vlasništva.¹

Ideja intelektualnog vlasništva postoji još odavna i ona je vrlo jednostavna. Može se reći kako smo mi danas sa svih strana okruženi intelektualnim vlasništvom. Intelektualno vlasništvo ne uključuje samo misli i ideje, već ono definira i štiti ljudske inovacije i ljudsku kreativnost. Intelektualno vlasništvo nagrađuje sve inovatore i svima omogućava da imaju koristi od svojih postignuća. Zaštita je odgovornost ljudi koji izrađuju svoje kreacije. Često se odriče intelektualnog vlasništva kako bi ono ušlo u javnu domenu. Ako i imamo ideju koja je iznimna i ističe se od ostalih ideja potrebno ju je zaštititi kako bi ona dobila na vrijednosti.²

Poduzeća koja se bave tiskarskim djelatnostima, nakladništvom, glazbom, reklamama, audiovizualnim djelima, komunikacijom i marketingom, dizajnom, umjetnosti i modom, kao i radiotelevizijskim emitiranjem u svojem poslovanju ovise o autorskim pravima. Tijekom posljednja dva desetljeća, od kad je tehnologija uzela svoj zamah, sve gospodarske djelatnosti koje se temelje na digitalnom sadržaju, bilo da se one nalaze na Internetu ili u bilo kojem drugom obliku i sadržajem, velikim se dijelom oslanjaju na autorsku zaštitu, a to se pogotovo najvećim dijelom moglo vidjeti u domeni zabave i marketinga. Dakle, takve djelatnosti

¹ Sveučilište u Zagrebu (2014): „Upravljanje intelektualnim vlasništvom na sveučilištima“, Ministarstvo znanosti i središnja agencija za ugovaranje i financiranje, str. 13.

² DZZIV (2015) Preuzeto s <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/> (08.02.2019.)

primorane su koristiti materijale koji su zaštićeni autorskim pravima. U ovom radu objašnjen je koncept intelektualnog vlasništva kao naziva za imovinsko i moralno pravo.³

Kroz rad je objašnjenja povijest intelektualnog vlasništva kao i područje zaštite intelektualnog vlasništva. Postoji nekoliko područja zaštite intelektualnog vlasništva, a u radu su spomenuti i objašnjeni patenti, autorsko pravo, žig, zaštita industrijskog dizajna, oznake izvornosti i podrijetlo te zaštita poslovne tajne. Međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu dijele se na autorska prava i industrijsko vlasništvo, koje je detaljnije objašnjeno u samom radu.

Provedbom prava intelektualnog vlasništva osigurava se zaštita prava i interesa nositelja prava i to zakonom propisanim postupcima, kada su takva prava povrijeđena od neke druge osobe. Sam postupak pokreću nadležna tijela ili sam nositelj prava intelektualnog vlasništva.⁴Kao praktični dio rada rađena je analiza i opisivanje zaštite intelektualnog vlasništva u određenim izabranim državama. Opisuje se primjena intelektualnog vlasništva u izabranoj državi kao i provedba zakona. Uz to uz svaku državu stavljaju se i problemi i mjere zaštite.

1.1. Predmet i ciljevi rada

Predmet istraživanja diplomskog rada je analiza međunarodne zaštite intelektualnog prava vlasništva u zemljama Europe i svijeta. Dakle, glavni fokus je definirati intelektualno vlasništvo u određenoj zemlji, opisati provedbu prava intelektualnog vlasništva i provedbu zakona o intelektualnom vlasništvu. Sam opis teme intelektualnog vlasništva je jako aktualan i on sa sobom nosi odgovornost postupanja prema vlasništvu pojedinca koji ga je stvorio. Živi se u svijetu tehnologije i Interneta, u svijetu u kojem je sve dostupno i bez obzira na svjesnost o kažnjavanju uzimanja tuđeg rada, ljudi i dalje nemaju ideja kako sprovesti neki proces, događaj, informaciju, kreirati komad odjeće i slično. Ovo je realnost, ovo je svijet u kojem se živi. Ovim radom se želi pokazati kako postoje različiti oblici zaštite intelektualnog vlasništva za sve one kreativce i osobe koje svoj rad i radinost žele zaštititi.

Cilj ovog rada je opisati pojam intelektualnog vlasništva kao i razvitak samog pojma intelektualnog vlasništva kroz prošlost. Glavni cilj rada je prepoznati i opisati pojam

³ WIPO (2006): „Kreativan izraz – uvod u autorsko i srodna prava za mala i srednja poduzeća“ Edicija, primjena intelektualnog vlasništva u poslovanju, str.1.

⁴ Državni zavod za intelektualno vlasništvo (2017): „Vodič kroz provedbu prava intelektualnog vlasništva“, Zagreb, str. 1.

intelektualnog vlasništva u odabranim zemljama Europe i svijeta te se upoznati s pravima zaštite intelektualnog vlasništva kod drugih zemalja diljem svijeta.

1.2. Izvori i metode prikupljanja

Pisanje diplomskog rada temeljilo se na već unaprijed naučenim i istraživanim znanjem o zaštiti intelektualnog vlasništva. Za pisanje rada bilo je potrebno istražiti članke na zadanu temu i konceptualno odrediti sadržaj rada. Glavni izvori i metode prikupljanja za ovaj rad je literatura pisana od strane stručnjaka koji svoj rad temelje na višegodišnjem iskustvu.

Za izvor literature uzimali su se provjereni članci na stranicama kao što su Google znalac i Hrčak. Također, koristila se literatura iz NKS i elektroničke baze podataka prepune dobrih članaka na temu zaštite intelektualnog prava vlasništva. Za pisanje diplomskog rada koristila se metoda analize.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Sam sadržaj rada kao što se već i objasnilo temelji se na dobro istraženoj literaturi te se prema njoj kreirao sadržaj rada. Struktura sadržaja rada izgleda prema sljedećem:

- *Uvod*
- *Povijest intelektualnog vlasništva*
- *Područje zaštite intelektualnog vlasništva*
- *Međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu*
- *Praktični dio rada*
- *Zaključak*

U samom početnom dijelu rada govori se o zaštiti intelektualnog prava vlasništva općenito, kao i o njegovoj svrsi. Dakle, ističu se činjenice o zaštiti vlasništva i svrha djelovanja. Također, objašnjeni su ciljevi i predmet rada. Definirana je struktura rada te su opisani izvori i metode prikupljanja literature.

U drugom dijelu se definira povijest intelektualnog vlasništva koji se produbljuje s pod poglavljima kao što su opis samog pojma intelektualnog vlasništva, značaj intelektualnog

vlasništva, razvojem intelektualnog vlasništva te intelektualnog vlasništva u današnjem vremenu. Dakle, opisivat će se pojmovi koji su vezani uz intelektualno vlasništvo.

U trećem dijelu rada govorit će se o područjima zaštite intelektualnog vlasništva. Postoji nekoliko osnovnih područja zaštite intelektualnog vlasništva. U radu će se opisati njih šest, a to su: autorsko pravo, patenti, žig, zaštita industrijskog dizajna, oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla i zaštita poslovne tajne.

U četvrtom poglavlju opisuje se međunarodni ugovor o intelektualnom vlasništvu. Intelektualno vlasništvo podijeljeno je na dvije osnovne skupine, a one su autorsko pravo i industrijsko vlasništvo. U pod poglavlju autorsko pravo govori se i svjetskoj konvenciji o autorskim pravima, međunarodnoj konvenciji o zaštiti umjetnika, izvođača i drugih, te o ugovoru o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Industrijsko vlasništvo opisuje Parišku konvenciju o zaštiti industrijskog vlasništva te ugovor o patentnom pravu.

Praktični dio rada temelji se na opisivanju i analiziranju izabranih država. Za svaku državu opisat će se mjere zaštite intelektualnog vlasništva. Opisivat će se intelektualno vlasništvo, provedba prava i provedba zakona intelektualnog vlasništva, te mogući problemi i mjere zaštite intelektualnog vlasništva.

U zadnjem dijelu rada definiraju se zaključne teze temeljem napisanog rada. Pomoću analiza država, koje su opisane u radu, također se donosi zaključak i daje se vlastito razmišljanje na temelju provedene analize. Također, ističe se kako se provedbom prava osigurava zaštita prava u zakonom svim propisanim postupcima.

2. Povijest međunarodne zaštite intelektualnog prava vlasništva

Kada bismo ušli u povijest intelektualnog vlasništva, mogli bismo reći kako su čak i neke od najstarijih civilizacija posjedovale fragmente pravila koja su bila složena u sustav zaštite koji mi i danas poznajemo. Tako najstariji oblici intelektualnog vlasništva datiraju još u vrijeme grčkih gradova, a uz to i židovski Talmud u isto vrijeme osuđuje nešto zvano „*Gnevat ha daat*“ ili krađa ideja. No, može se reći kako prava povijest zaštite intelektualnog vlasništva počinje u sredini prošlog tisućljeća gdje postoje dokumentirani podaci o pravim patentima, odnosno dodijeljenim monopolima od strane vladara za ekonomsko iskorištenje izuma. Ističe se kako jedna od najstarijih takvih monopola, ako ne i najstariji, je onaj koji je dodijeljen Johnu iz Utybana, kojem je davne 1449. godine engleski kralj Henry VI. dodijelio pravo iskorištavanja nove tehnologije proizvodnje obojanog stakla i to na rok od dvadeset godina.⁵

Povijest intelektualnog vlasništva kreće od 15. stoljeća u spominjanju Venecijskog zakona 1474. godine kad se pravno i sustavno prvi put štiti izum patenata te se izumiteljima dodjeljuje pravo komercijalnog korištenja izuma.⁶ No, tijekom vremena počela su se razvijati razna pravna načela koja su oblikovala intelektualno vlasništvo u jednu cjelinu i zaštitila izum svih izumitelja. Može se reći kako se tek u 19. stoljeću počelo s upotrebom termina intelektualnog vlasništva.⁷ Intelektualno vlasništvo u svijetu se obilježava dana 26. travnja, a taj dan je poznat još i po nazivu Svjetski dan intelektualnog vlasništva. Na taj datum je 1970. godine na snagu stupila međunarodna Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo kao specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Ženevi. Prema tome, konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo iz 1967. godine jasno daje opis predmeta koji imaju pravo zaštite intelektualnog vlasništva, a oni ubrajaju sljedeće:⁸

- znanstveni radovi,
- književni i umjetnički radovi,

⁵ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 64.

⁶ Molà, L. (2000): „The Silk Industry of Renaissance“ Venice. JHU Press. Baltimore., str. 5.

⁷ Zorina K. (2006): Preuzeto s: <https://eh.net/encyclopedia/an-economic-history-of-patent-institutions/27.7.2106>. (22.02.2019)

⁸ Državni zavod za intelektualno vlasništvo - Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo Preuzeto s https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf

- znanstvena otkrića,
- žigovi,
- patenti,
- druga prava koja proizlaze iz intelektualne aktivnosti industrijskih, znanstvenih, književnih ili umjetničkih područja.

2.1. Pojam intelektualnog vlasništva

Intelektualno vlasništvo označava posebne zakonske regulative koje imaju autori, izumitelji i ostali nositelji intelektualnog vlasništva. Intelektualno vlasništvo je u suvremenom gospodarstvu od velikog značaja, a kod tvrtki ono čini 75% vrijednosti neke tvrtke.⁹

Intelektualno vlasništvo je skupni naziv nad svim rezultatima koji se odnose na čovjekovo stvaralaštvo, na čovjekove izume, literarna i umjetnička djela, kao i različite znakove razlikovanja, odnosno skup dizajna proizvoda i nazive koji služe za komercijalne svrhe. Intelektualno vlasništvo daje pravo nositelju autorskog prava ili patenta, žiga ili industrijskog običaja da raspolaže tim pravom kao materijalnim vlasništvom i tako ostvari koristi od intelektualnog rada i ulaganja. Prema vodiču za inovatore poduzetnike (2002), država upravnim aktom priznaje pravo na upotrebu i raspolaganje onim tvorevinama intelektualnog vlasništva zaštićenim posebnim zakonom za svaki oblik industrijskog vlasništva ili regulira autorska i srodna prava posebnim zakonom.¹⁰

Sam pojam intelektualnog vlasništva označava posebna i specifična prava koja imaju određeni autori, izumitelji i nositelji intelektualnog vlasništva. Dakle, to nije vlasništvo nad nekim materijalnim predmetom, to je pravo nad nematerijalnim objektom zaštite koje pravni poredak zemlje priznaje nekom nositelju intelektualnog vlasništva. Intelektualno vlasništvo je pravo intelektualnog stvaratelja, a da je pri tome nevažno da li je konkretno on autor, izumitelj ili umjetnik ili neka druga osoba.¹¹

⁹ Resnik, D. B. (2003), A Pluralistic Account of Intellectual Property. Journal of Business Ethics. Smith. 2009. Valuation of Intellectual Property. Business Issues.

¹⁰ Čovo, P., Maruna, M. (2015): „Logistika intelektualnog vlasništva“, stručni rad, Sveučilište u Zadru, str. 79.

¹¹ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

Intelektualno vlasništvo može se podijeliti na industrijsko vlasništvo, autorsko i srodna prava, te na neformalne oblike intelektualnog vlasništva. Prava industrijskog vlasništva odnose se na:¹²

- Zaštitu izuma patentom,
- Zaštitu žiga (robnog, trgovačkog ili uslužnog znaka koji se koristi u prometu roba i usluga),
- Zaštitu industrijskog dizajna kojim se štiti vanjski izgled proizvoda ili dijela proizvoda,
- Zaštitu topografije poluvodičkih proizvoda kojom se štiti trodimenzionalni raspored vodljivog, izolacijskog i poluvodičkog materijala u poluvodičkim proizvodima,
- Zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla ili oznake izvornosti kojima se obilježavaju specifični proizvodi i usluge, posebne kvalitete i svojstva uvjetovanih područjem njihovog nestanka i kultno-socijalnim okruženjem.

Prava intelektualnog vlasništva u takvom gospodarskom kontekstu su takvo zakonsko sredstvo pomoću kojeg njihovi nositelji pretvaraju vlastita intelektualna postignuća u trajne poslovne vrijednosti. Može se reći kako se pravima intelektualnog vlasništva ostvaruje povoljniji položaj na tržištu u odnosu na konkurenciju, te se štite proizvodi i usluge od neovlaštenog kopiranja i kopija. Isto tako, temeljem iskorištenja prava intelektualnog vlasništva gospodarstvenici mogu proširiti tržište na kojem nastupaju i tako učvrstiti cjelokupnu marketinšku promociju. Dakle, organiziranim upravljanjem intelektualno vlasništvo može poboljšati bolji promet usluga i proizvoda, može se postići bolja prepoznatljivost na tržištu, ali i dugoročno povećati dobit.¹³

2.2. Značaj intelektualnog vlasništva

U svom je govoru američki predsjednik Clinton najavio ubrzani rad „ekonomije znanja“ koja će biti bazirana na zaštiti i eksploataciji intelektualnog vlasništva. Tijekom tada već posljednjeg završnog kruga pregovora Svjetske trgovinske organizacije, posebna se pažnja stavila na Deklaraciju o TRIPS-u (*eng. Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*). Taj

¹² Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

¹³ MGRP (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“, str. 5,6.

dokument je bio jedan od temeljnih međunarodnih dokumenta koji formira svjetsku politiku zaštite prava intelektualnog vlasništva.¹⁴

Mnogi su gospodarski kritičari, poput Petera Druckera i američkog ekonomista Hernanda de Sotoa, peruanskog znanstvenika, često u svojim radovima nagovještavali nastanak novog gospodarstva koje će uz proizvodnju i trgovinu materijalnim resursima, trgovati i eksploatirati ideje i izume i pod takvim uvjetom da postoji pouzdan pravni i društveni okvir koje će omogućiti takvu vrstu trgovine. Kako bi takav prelazak u novu ekonomiju bio mogući, svako društvo treba razvijati određenu svijest o vrijednostima ideja, ali o pravima koje prate ideje izumitelja, kao što je nepovredivost osobnog vlasništva osnovna pretpostavka za nastanak i razvoj tržišnog gospodarstva.¹⁵

Na vijestima se svakodnevno može pratiti pljenidba krivotvorene robe i policijske racije protiv osoba koje su počinile krivično djelo ili na neki drugi način povrijedile nečije autorsko pravo. Takvim čestim akcijama policija jasno daje za primjer kako se takvim osobama treba stati na kraj. Ističe se kako oni štite prava autora i srodna prava, ali istovremeno se kroz obavještanje širih društvenih slojeva šalje poruka o važnosti zaštite intelektualnog vlasništva.

Zaštitom prava intelektualnog vlasništva, bave se i organizacije nositelja tih prava, poput BSA (*eng. Business Software Alliance*) ili HDS ZAMP-a (Zaštita glazbenih autorskih prava Hrvatskog društva skladatelja). Ove organizacije promoviraju zaštitu intelektualnog vlasništva, često tako naglašavaju korist od legalne eksploatacije ovih prava.¹⁶

Postoje i razne druge tvrtke koje se bave zaštitom intelektualnog prava vlasništva. Neke od njih su i CARNetov CERT koje je glavno nacionalno središte za računalnu sigurnost, a nadležni su i za suradnju i obradu incidenta koji su vezani uz povredu nečijeg autorskog prava. Kod takve obrade incidenta koji su isključivo vezani uz povredu autorskog i srodnog prava, ističe se inicijativa za pokretanje takvog postupka koji imaju sami nositelji tog prava ili njihovi zastupnici ili određene strukovne udruge.¹⁷

¹⁴ Ivan Henneberg (2001): "Autorsko pravo", Informator, Zagreb, str. 277.-284.

¹⁵ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 11.

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

Na međunarodnoj razini neke od tih udruga ističu se MPAA (*eng. Motion Picture Assosiation of America*) i RIAA (*eng. Recording Industry Assosiation of America*). U sklopu CARNeta djeluje i arbitražno tijelo za rješavanje određenih sporova za dodjelu domene prema CARNetovoj nadležnosti, a to se odnosi na *.hr i *.com.hr domene.¹⁸

Autorsko pravo je jedan od oblika intelektualnog vlasništva, a u ovom radu će se dalje prikazati i ostale vrste intelektualnog vlasništva te njegov značaj prema različitim državama izabranim u praktičnom radu.¹⁹

2.3. Razvoj intelektualnog vlasništva

Prvi propis koji je regulirao zaštitu izumitelja bio je u Engleskoj znan još i pod nazivom *Statute of Monopolies* i to u davnoj 1623. godini. Do današnjeg ovog propisa, engleska kruna odluku o zaštiti pojedinih dobara donosila od slučaja do slučaja upotrebljavajući tako posebna „patentna pisma“. Patentna pisma su sadržavala kraljev nalog da se svakom nosiocu omogući držanje monopola na tržišnu eksploataciju određenog izuma, odnosno širenje robe. Prvo takvo „patentno pismo“ dao je kralj Henry VI. 1449. godine jednom flamanskom obrtniku staklaru. Može se reći kako se u daljnjim godinama takva vrsta zaštite počela zloupotrebljavati jer su patentna pisma dobivala samo one osobe koje su bile od povjerenja za kralja, kao i one osobe koje su takvu zaštitu bile spremne platiti.²⁰

Takav sustav zaštite doveo je do apsurdnih monopola na poznatu i upotrebljavanu robu, kao što su primjerice sol. Engleski vladar je bio ograničen i kontroliran od strane staleške skupštine, što se u pravnoj povijesti smatralo začetnikom moderne parlamentarne demokracije, pa je zbog pritiska od strane plemstva, kralj James I. bio prisiljen otkazati sva patentna pisma ograničavajući tako njihovu buduću upotrebu isključivo samo za nove izume, što je uključeno u tekst Statuta o monopolima. Kasnije je, uz dorade i izmjene, Statut o monopolima bio u upotrebi sve do kraja dvadesetog stoljeća kao dio britanskog *commonlaw* sustava, a njegovo pojavljivanje imalo je i veliki utjecaj na druga srodna zakonodavstva.²¹

¹⁸ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 12.

¹⁹ Ibid

²⁰ Čovo, P., Maruna, M. (2015): „Logistika intelektualnog vlasništva“, stručni rad, Sveučilište u Zadru, str. 79.-80.

²¹ Ibid

Prvi patent koji je dodijeljen u SAD-u datira u 1790. godinu. Stoga je nova američka federacija vrlo rano oformila Patentnu komisiju čija su prva tri glavna člana bila Thomas Jefferson, Hanry Know i Edmund Randolph. Kasnije je tu komisiju zamijenio današnji Patentni ured (*eng. United States Patent Office*). Ističe se kako je prvi patentni zakon u SAD-u tražio da sam podnositelj patenta priloži minijaturu prototipa, a prihvaćen je i jednostavan sustav registracije patenta imao veliku administrativnu pristojbu.²²

Ovo je zanimljiva situacija koja se može pogledati i s drugačije perspektive. Za primjer se može uzeti da se prototip odnese u administraciju na donošenje odluke. Tko garantira da osobe koje su dale svoj prototip ne budu pokradene za rad koji su same izmislile. Vjerojatno je i bilo takvih slučajeva, odnosno da u administraciji dođe osoba s više novaca i otkupi izum i potplati administraciju kako pravom izumitelju ne izda papire za zaštitu samog djela.

Kao i kod donošenja odluka i u ovome poslu trebamo biti jako oprezni te je najbitnije da se ne vjeruje svakome. Stoga se danas promijenilo samo donošenje neke odluke i to u svrhu kako bi izum/djelo/kreacija dobilo svojeg izumitelja. No, sigurno i u današnjem svijetu ima onih koji bi se htjeli dokopati tuđeg rada. Ljudskoj oholosti i zavidnosti nema kraja. Kod svakog izuma ili koraka do izuma, potrebno je pažljivo izabrati okolinu s kojom će se komunicirati tijekom projekta. Ma koliko god se neke stvari činile suludima, na kraju se može ispostaviti da ti i najbolji prijatelj želi smjestiti i iz tog razloga je potrebna diskrecija i jedna doza tajnovitosti.

2.4. Intelektualno vlasništvo u današnjem vremenu

Veliki multilateralni međunarodni ugovori iz 19. stoljeća poput Madridske, Pariške i Bernske konvencije utrljali su put homogenizaciji prava čim je područje intelektualnog vlasništva postalo zajedničkim rješenjima za mnoge pravne sustave. U sklopu institucija poput Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO-a) ili pak Svjetske trgovinske organizacije (WTO-a) teorijska su rješenja u potpunosti zamijenjena onim materijalne prirode. Istraživanjem se pokazalo kako tehnološki razvijene zemlje vode i na području intelektualne zaštite. Podaci Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo pokazale su kako su patenti i drugi oblici gospodarskog intelektualnog vlasništva koncentrirana u nekoliko najrazvijenijih zemalja, a

²² Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 12.

poštovanje i troškovi koji se kriju iza toga vrlo česti predmeti sukoba u nekim od svjetskih forumima poput Svjetske trgovinske organizacije gdje se sreću predstavnici razvijenih i nerazvijenih zemalja.²³

Posljednjih nekoliko desetljeća, najveći je trag ostavio razvoj informacijsko-komunikacije tehnologije o kojima su se još tijekom prošlog stoljeća vodile prave javne debate o samoj pravnoj prirodi zaštite koje se pružaju putem računalnih programa. Dakle, na raspolaganju je bilo korištenje autorske pravne zaštite, odredbe patentnog prava i mogućnost postavljanja specijalnog *sui generis* sustava zaštite. Autor ističe kako je ipak prevladalo to da je softver pisani program, kao što su literarna dijela i neovisno o njegovoj specifičnoj namjeni i on je nečije autorsko djelo.²⁴

Odluka o tome donesena je na zajedničkom sastanku ekspertnih skupina WIPO i UNESCO-a (*eng. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization*). Davne 1985. godine uslijedilo je donošenje zakona po zemljama članicama tih organizacija. Kroz svoj Zakon o autorskom pravu i pristupanje Konvenciji o kibernetičkom kriminalu, Hrvatska kao država također slijedi davanja zaštite računalnih programa. Isto tako, oni programeri koji daju gotovo tehničko rješenje također mogu računati na patentnu zaštitu. Može se reći kako je prvotna ideja zaštite vlasništva bila zaštita izumitelja i znanstvenika s ciljem zaštite kreativnih procesa, no s vremenom se to promijenilo. Kako su se počeli povećavati stupnjevi zaštite i trajanje zaštite koncepta, dogodio se kontraefekt, odnosno dogodilo se usporavanje inovacija i napretka.²⁵

Postoje brojni pokreti alternativne zaštite intelektualnog vlasništva, a koji se odnose na manje naglašene komercijalne komponente. Oni su izbili početkom devedesetih godina prošlog stoljeća kao reakcija na viši stupanj kapitalizacije intelektualnog vlasništva kao i sve intenzivnije metode zaštite. Jedan od takvih projekata je *Creative Commons* inicijativa. *Creative Commons* licenca je skup jedanaest mogućih uvjeta pod kojim autori i izumitelji štite svoje djelo ili izum, a istovremeno omogućuju besplatnu reprodukciju autorskih djela svim onim ljudima koji su zainteresirani za edukativne i druge društvene svrhe.²⁶

²³ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 66.

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid

U današnje vrijeme smatra se da industrijskom vlasništvu pripadaju znanje i iskustvo koji jedan izumitelj ili autor mora posjedovati kako bi se njegov rad zaštitio u potpunosti i to ne samo u tehničkom smislu, već i znanjem. Tehničko unaprjeđenje nije moguće zaštititi nekim od navedenih oblika zaštite intelektualnog vlasništva jer se radi o primjeni poznatih rješenja, onih koja su već izumljena, a ne nekom novom tehničkom rješenju.²⁷

Može se reći kako se o samoj zaštiti priznatog prava dalje brine sam autor, osoba koja je nositelj tog prava. Autor samog tehničkog unaprjeđenja i industrijsko poduzeće za koje se stvara unaprjeđenje trebaju biti isključivo u međusobnom dogovoru i pod ugovorom kako bi se na taj način definirale stavke pojedine strane.²⁸

Kako bi se konkurentnost na tržištu što više povećala i kako bi se što bolje odgovorilo na suvremene izazove za sve poslovne osobe, zaštita nematerijalne imovine bila je jedan od boljih komercijalizacija i postizanja veće dodane vrijednosti njihovih proizvoda i usluga. Uvođenje intelektualnog vlasništva, poduzetnici su kvalitetnije i bolje počeli shvaćati problem informacije na tržištu i diferencijacije proizvoda u odnosu na konkurenciju. Takvo razmišljanje pružalo im je veću tržišnu moć i jednako dobro pozicioniranje na tržištu.²⁹

²⁷ Javorick, B. S. 2004. Does Foreign Direct Investment Increase the Productivity of Domestic Firms In Search of Spillovers Through Backward Linkages. *American Economic Review*, 94(3), 605-627.

²⁸ Ibid

²⁹ Ibid

3. Područje zaštite intelektualnog vlasništva

Zaštita intelektualnog vlasništva sve je češći pojam u svakodnevnom okruženju i poslovanju. Zaštita kao takva označava materijalna i nematerijalna prava propisanim zakonskim aktima. Autorsko pravo isključivo je pravo autora na raspolaganje njihovim književnim i drugim literarnim radovima, dok se srodna prava odnose na prava umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i slično. Industrijsko vlasništvo obuhvaća prava kojima proizvođači štite od drugih konkurentnih poduzeća sve svoje poslovne interese i položaj na tržištu.³⁰

Može se reći kako se patentom štiti novo rješenje koje je stvoreno za samo određeni tehnički problem, dok se industrijskim dizajnom štiti neki novi znak koji služi za vanjski oblik i izgled samog proizvoda. Žig predstavlja zaštitu znaka i raspoznavanje sličnih proizvoda na tržištu. Isto tako, ovoj skupini pripadaju i oznake zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti, kao što su paški sir ili paška čipka. Takvi proizvodi su jedinstveni na nekom području i stoga oni predstavljaju izvornost nekog mjesta.³¹

Stjecanje prava industrijskog vlasništva temelji se na formaliziranim postupcima za njihovo priznavanje, a isto tako se i svaki proizvod koji se želi zaštititi treba registrirati pred nadležnim tijelom pojedine države iz kojeg neki izum, djelo ili proizvod dolazi, a rjeđe i pred nekom regijom. Potrebno je uočiti kako bez obzira na način stjecanja, prava su ograničena na teritorij nadležnosti tijela koje ih je priznalo, a za samu zaštitu nekog proizvoda, izuma plaća se naknada.³²

3.1. Autorsko pravo i srodna prava

Cilj autorskih prava je promicanje javnosti, te poticati i njegovati kulturne i znanstvene aktivnosti. Autorska prava štite kulturna djela, kreativno izražavanje misli i osjećaja. Umjetnička djela, glazba, romani i poezije... Sve je to ono što je izraz kulture, izraz baštine koja se gradi iz generacije u generaciju i koja prenosi ono što je očima nevidljivo, a to je ljubav prema stvaralaštvu i ono obogaćuje živote generacija koje dolaze. Važnost autorskog prava

³⁰ EEN (2018) Preuzeto s <http://www.een.hr/hr/savjeti-u-podrucju-intelektualnog-vlasnistva> (22.01.2019.)

³¹ Ibid

³² Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

pokazuje i u ljudskim pravima u općoj Deklaraciji. Vrijednost i korist povezana je s autorskim pravima i sustavima. Danas mnoge zemlje koriste zaštitu autorskih prava, no, razvitak tehnologije promijenio je shvaćanje autorskog prava, kao takvog. Internet i niski troškovi komunikacije za autore to znači sljedeće: laka dostupnost njihovih djela, neplaćanje naknade za korištenje autorskih djela i nepoštivanje autorstva kao takvog. No, njihova se percepcija shvaćanja mijenja u školstvu gdje se autorsko treba strogo poštivati.³³

Izraz *copyright* odnosi se na čin kopiranja izvornog dijela, u odnosu na književne i umjetničke kreacije, može izvršiti samo autoru ili uz dopuštenje autora. Kako i sami navode, ideja nije biti kreativan, ali oblik izražavanja mora biti originalan. Konvencija time nalaže da će sva djela kao takva biti zaštićena. Konvencijom se navode sljedeći primjeri takvih djela, a to su:³⁴

- knjige i drugi spisi,
- predavanja, adrese i ostalo,
- dramska ili dramsko-glazbena djela,
- koreografska djela u predstavama,
- glazbene skladbe sa ili bez teksta,
- kinematografska djela,
- crtački radovi, slikanje, arhitekturna djela, kiparstvo, graviranje,
- djela primijenjene umjetnosti,
- ilustracije, karte, planovi i skice i trodimenzionalni radovi, topografija, arhitektura ili znanstveni radovi,
- prijevodi, glazbeni aranžmani i druga književna (književne zbirke, umjetnička djela, enciklopedije i drugo) i umjetnička djela.

U pravom smislu te riječi, autorsko se pravo upotrebljava na način da se obuhvaća smo pravo autora književnih, znanstvenih i umjetničkih djela. Takvo pravo je najveća privatnopravna vlast apsolutnog djelovanja koje daje neposrednu vlast u pogledu neke određene intelektualne tvorevine autorskog djela. Može se reći kako ovo konkretno predstavlja nositelja autorskog

³³ Morgan C. (nema datuma): "Introduction to Copyright", Corporate Service Division, Copyright Agency Limited, Australia, str. 1.

³⁴ World Intellectual Property Organization (2016): „Understanding Copyright and Related Rights“, 34, chemindes Colombettes, P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, Switzerland, str. 8.

prava koji ima određeni monopol nad svojim djelom, na isti način kao i kad određeni vlasnik odlučuje svojem djelovanju.³⁵

Kao što određeni vlasnik prodaje svoje stvari, tako i autor može umnožiti svoje djelo i na taj način ustupiti svoja prava na imovinsko iskorištavanje svojeg autorskog djela. Autor sam stječe autorsko pravo činom ostvarenja djela. Pravni poredak priznaje dvije vrste ovlaštenja u okvirima autorskog prava, a to su imovinska prava i autorska moralna, odnosno osobna prava.³⁶

Autorsko moralno pravo u prvom je redu pravo autora da bude priznati kao tvorac određenog dijela, odnosno izuma. Pravo autora je i da on sam odredi kada će svoje djelo predstaviti javnosti, dakle, ima pravo prve objave, kao i pravo da se suprotstavi deformiranju i skraćivanju svojeg djela. Ova prava su time neprenosiva, no nakon smrti autora nasljednici mogu preuzeti vlast nad njima. Također, sam autor može uspostaviti imovinska prava koja proizlaze iz njegovog djela sa ili bez određene naknade.³⁷

Autorsko pravo obuhvaća moralna, imovinska i druga prava autora. Odnose se na pisana i govorna dijela, koreografska i pantomimska djela, arhitektonska djela, djela primijenjenih umjetnosti i industrijski dizajn, fotografska ili njima slična dijela, kartografska dijela prijevodi, te različiti prikazi znanstvene i tehničke prirode.³⁸

Autorsko i srodno pravo stječe se samim činom stvaranja autorskog i srodnog djela i njegovom umjetničkom izvedbom ili fiksiranjem fonograma, odnosno načinom javnog priopćavanja. Za stjecanje zaštite autorskog ili srodnog dijela ne postoji nikakav postupak, kao ni potrebna prethodna najava. Znači, autorsko ili srodno pravo stječe se bez ikakvih troškova.³⁹

Sadržaj autorskog prava može biti određen na način da su to točno određene autorove ovlasti, kao što je to u pravim poredcima *copyright*.⁴⁰ Autorsko pravo je takvo pravo autora koje je u pogledu autorskog dijela. Autori iz područja književnosti, znanosti i umjetnosti imaju isključivo pravo korištenja što znači da oni drugima mogu ili odobriti ili zabraniti korištenje svojeg dijela.

³⁵ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 67.

³⁶ Ibid

³⁷ Ibid

³⁸ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

³⁹ Ibid

⁴⁰ Enciklopedija (2018): Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771> (12.02.2019.)

Autor ima pravo zabraniti odnosno odobriti umnožavanje svojeg dijela. Sve te stavke stoje prema ugovorenim uvjetima, a to se još odnosi, ne samo na umnožavanje, već i na javnu izvedbu, snimanje, emitiranje, prijevod i prilagodbu dijela.⁴¹

Oni često imaju i određena imovinska prava nad svojim dijelom kojeg ustupaju pojedincima ili pravnim osobama koje ih komercijalno iskorištavaju, a u zamjenu za plaćanje naknade koje ovise o korištenju dijela. Uz samog autora vezana su i moralna prava i ona nisu prenosiva. Ona se djelomično prenose u slučaju smrti autora. Može se reći kako se autorskim pravom ne štiti samo ideja, već se štiti autorsko djelo koje je značaj ideje, bez obzira na vrstu i kvalitetu izražavanja. Autorsko pravo nastaje samim ostvarenjem dijela i ono ne podliježe drugim administrativnim ili registracijskim postupcima.⁴²

3.1.1. Povijest autorskog prava

Rimsko pravo izvodi autorsko pravo preko prava vlasništva nad materijalom na kojem je autor izrazio svoje djelo, no također je postojala određena svijest o tome da se autorsko djelo ne može u potpunosti poistovjetiti. Autorsko pravo kao takvo priznato je 18. st., a prvi zakon bio je britanski *Statute of Anne* iz 1709. godine.⁴³

Na priznavanje autorskog prava kao posebnog subjektivnog prava utjecao je izum tiskarskog stroja koji je na vrlo efikasan način omogućio lakše i jeftinije umnožavanje autorskih djela. Kako bi se zaštitili tiskari od neovlaštenog pretipkavanja, počele se davati različite privilegije za tiskanje pojedinih djela.⁴⁴

Nijemac Johann von Speyer dobio je tako prvi privilegij za tiskanje knjige od mletačkoga Senata 1469. godine za Ciceronove „*Epistolae od Familiares*“. Može se reći kako su ti privilegiji štitili interese tiskara nakladnika. Mišljenje da određeni intelektualni proizvod može biti objekt subjektivnog prava i razvoja građanskog društva doveli su u 18. i 19. stoljeću do zakonskog priznavanja autorskog prava.⁴⁵

3.1.2. Trajanje autorstva

⁴¹ DZIV (2018) Preuzeto s <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/> (14.02.2019.)

⁴² Ibid

⁴³ Enciklopedija (2018) Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771> (12.02.2019.)

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Ibid

Za djela koja su nastala na dan ili nakon 1. siječnja 1978., pojam autorskog prava je život autora plus sedamdeset godina nakon autorove smrti. Ako je to djelo koje ima više autora, onda se gleda na način da se posljednjem autoru koji je umro nadoda još sedamdeset godina od njegove smrti. Za one radove koji su napravljeni za najam ili anonimno, njihovo trajanje vrijedi 95 godina od objave ili 120 godina od stvaranja. Za ona djela koja su nastala 1.siječnja 1978. godine i nisu objavljena ili registrirana na taj datum, rok autorskog prava je isti kao i za radove stvorene 1. siječnja 1987. godine ili nakon toga.⁴⁶

Međutim, previđa se da rok niti u jednom slučaju nije istekao prije 31.prosinca 2002. godine i ako je rad objavljen na taj datum ili prije tog datuma, termin neće isteći prije 31. prosinca 2047. godine. Za djela koja su objavljena ili registrirana prije tog datuma, početno trajanje autorskog prava bilo je dvadeset osam godina od datuma objave uz obavijest ili datuma registracije. Za produljenje roka, trebale bi se izvršiti još neke dodatne registracije. Autorsko pravo postoji automatski u izvornom autorskom djelu nakon što ga se ne prenese na neki medij, ali sam autor, kao što se već navelo ranije, može odmah u startu poduzeti niz koraka kako bi zaštitio svoj rad.⁴⁷

3.1.3. Obavijest o autorskim pravima

Obavijest o autorskom pravu je izjava koja se stavlja na sve kopije djela radi obavještavanja javnosti da su se tražile prava vlasništva autora nad djelom. Obavijest o autorskom pravu sastoji se od tri elementa, a to su:⁴⁸

- simbol autorskog prava © koja označava riječ „autorsko pravo“ ili kraticu *copyright*,
- obavezno se stavlja godina prve objave djela (ili stvaranja ako je djelo neobjavljeno),
- ime vlasnika autorskih prava, koja je zapravo skraćenica za prepoznavanje imena ili općenito poznata kao alternativna oznaka.

⁴⁶ Copyright Office (2017): „Copyright Basics“, Library of Congress U.S. Copyright Office Publications Section 101 Independence Avenue, Washington, DC 20559-6304, str. 6.

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Ibid

Kao što je rečeno, oznaka se stavlja na kopije nakon koje se daje razumna obavijest o autorskim pravima. Upotreba obavijesti donosi neke od sljedećih prednosti, a one su:⁴⁹

- upozoravanje potencijalnih korisnika na autorska prava za određeno djelo,
- obavijest sprječava da se rad kopira,
- identificira vlasnika autorskih prava u vrijeme prave objave za stranke koje traže dozvolu koristiti djelo,
- identificira godinu prve objave, koja se može koristiti za određivanje trajanja autorskog prava za anonimne radove ili radove napravljene za najam.

Postoji još puno prednosti koje pomažu da rad nosi ime vlasnika. Sam autor navodi kako je obavijest bila potrebna za radove koji u objavljeni prije 1. ožujka 1989. godine iz razloga kako bi se znao točan datum kad autorsko istječe.⁵⁰

3.2. Patenti

Patent je isključivo pravo za izum ili proizvod, odnosno proces koji pruža novi način rada, ili koji nudi nova tehnička rješenja problema. Zaštita se odobrava obično na 20 godina.⁵¹ Zašto su nam patenti uopće potrebni? Patenti pružaju prepoznavanje kreativnosti i nude mogućnosti materijalnih nagrada autora za njegov izum. Takvi poticaji potiču na inovativnost, što zauzvrat poboljšava kvalitetu ljudskoga života. Zaštita patenta označava to da izum ne može biti komercijalno dostupan niti se distribuirati ili prodavati bez dozvole samog vlasnika patenta. Sud također može proglašiti patent nevažećim nakon uspješnog izazova treće strane.⁵²

Vlasnici patenta imaju pravo na to tko može njihov patent koristiti i tko ne može u razdoblju tijekom kojeg je ono zaštićeno. Ovisno o tome, sam vlasnik patenta može dati pet dopuštenja ili dozvola drugim strankama da koristi međusobno izum uz normalno dogovorene uvjete koji se trebaju dodatno ovjeriti kako sam vlasnik izuma patenta ne bi imao problema.⁵³

⁴⁹ Copyright Office (2017): „Copyright Basics“, Library of Congress U.S. Copyright Office Publications Section 101 Independence Avenue, Washington, DC 20559-6304, str. 8.

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Ehmke, C. (2018): „Intellectual Property: Obtaining patents, trademarks and copyrights. Department of Agricultural Economics Jeffrey Williams, JD and Member of the Bar, str. 2.- 4.

⁵² WIPO (2017): „What is Intellectual Property?“ 34, chemindes Colombettes P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, str. 6.

⁵³ Ibid

Vlasnik ima i drugo određeno pravo, a to je da on svoj patent može prodati kao i sva prava na izum, te njime on prestaje biti vlasnik na taj patent. Kada neki patent istekne, zaštita i cijeli izum ulaze u javnu domenu. Ovakav način je poznati i kao *off patent* što znači da vlasnik više nema prava na njega i patent postaje dostupan za komercijalnu upotrebu od strane nekog drugog subjekta.⁵⁴

Patenti su svakodnevno svuda oko nas, a može se samo kratko spomenuti neki od njih, kao što su električna rasvjeta (Edison i Swan), šivači strojevi (patenti koje posjeduju Howe i Singer), magnetska rezonanca, iPhone (patent koji posjeduju Apple) i još mnogi drugi. U zamjenu za zaštitu patenta, svi vlasnici dužni su javno objaviti informacije o izumima kako bi obogatili ukupno tehničko znanje u svijetu. Patenti, stoga, ne samo da nose vrijedne informacije, već su oni i nadahnuća za sve buduće generacije, buduće istraživače i buduće izumitelje. Prvi korak u osiguravanju patenta je podnošenje prijave patenta. On mora sadržavati pozadinu i opis izuma. Takvi opisi obično podrazumijevaju i vizualne materijale koji sadržavaju opise, skice, planove i dijagrame. Sam patent mora imati određene uvjete kako bi on bio zaštićeni. On mora biti praktičan i prikazivati elemente novosti, što znači da mora imati nove karakteristike. Patente izdaje državni ured za patente, a na razini regije preglede obavljaju europski patentski ured.⁵⁵

Patent se može definirati kao isključivo pravo koje kroz određeno vrijeme i na nekom određenom području štiti osobu koji je izumila patent, odnosno vlasnika u nekom gospodarskom iskorištavanju izuma. Zaštita koji daje sam patent sastoji se u pravu nositelja patenta da iskorištava patentom određeni zaštićeni izum. Pravni slijednik je osoba koja je s izumiteljem sklopila ugovor o stjecanju prava na određeni izum ili osoba koju je Zakon ovlastio da ima pravo na stjecanje patenta.⁵⁶

Ideja je patentibilna ako ispunjava sljedeća tri kriterija:⁵⁷

- Novost: izum mora biti nov i to je jako bitno za spomenuti. Dakle, to treba biti neka inovacija koja još ne postoji, a koja uvelike svojim doprinosom pomaže

⁵⁴ WIPO (2017): „What is Intellectual Property?“ 34, chemindes Colombettes P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, str. 6.

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Knešaurek, I. i suradnici (2016): „Upravljanje intelektualnim vlasništvom na sveučilištu“, Centar za istraživanje, razvoj i transfer tehnologije, str. 33.

⁵⁷ Ehmke, C. (2018): „Intellectual Property: Obtaining patents, trademarks and copyrights. Department of Agricultural Economics Jeffrey Williams, JD and Member of the Bar, str. 2.- 4.

boljitku svijeta. Ne zaštićuje se nešto što nije inovacija, a isto tako, vjerojatno ono neće biti prihvaćeno od Europskog patentnog ureda. Izum u trenutku traženja patentne zaštite nije poznat stručnoj javnosti, odnosno nije opisan u niti jednoj od publikacija ili izložen na izložbi. Shodno tome, potrebno je da izum bude u strogoj tajnosti do početka postupka traženja patente zaštite.⁵⁸

- Korisnost: patent treba imati u sebi određenu korisnost, odnosno sam izum mora biti značajan za društvo, iako je taj zahtjev više generalizirajući nego što zvuči. Iz svakog izuma potrebno je izvući nešto po čemu će svijet imati svrhu.

Svrha je patentna zaštita i napredak industrije te da se svi ljudi opskrbljuju novim proizvodima. Već se tada u tom trenutku može slobodno reći kako su zemlje koje su uvele patentnu zaštitu dobile veliku prednost i kapital jer su danas to države kojima to omogućava da budu vodeće zemlje u svijetu. Kao primjer se može navesti Njemačka, Francuska i druge.⁵⁹

- Neočiglednost: izum treba posjedovati neke nove karakteristike koje nisu poznate do sada u tom polju u kojem je on izrađen. Također, on se može prihvatiti od osobe koja prosječno ili nadprosječno poznaje područja za koje radi izum. Izum ne smije proizlaziti iz trenutno poznatog već stanja tehnike na nekom određenom području. Bilo da se radi o patentnim proizvodima ili o nekom proizvodnom procesu. Dakle, predmet patentne zaštite ne smije proizlaziti iz stanja tehnike poznatog stručnjacima za to područje.

Pravo pitanje je kako biti siguran da je ono što se napravi zapravo izum? Mogu se postaviti neka od sljedećih pitanja kako bi se to otkrilo, a neka od njih su:⁶⁰

- Je li izum praktične upotrebe?
- Da li izum pokazuje elemente novosti (neka nova svojstva u tehničkom području)
- Da li netko tko je vješt u tom području bio u stanju zaključiti da je to već nešto znano? (Ako nema sugestije ili motivacije u tom polju, onda se niti izum ne može smatrati nešto što bi moglo promijeniti svijet)

⁵⁸ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 31.

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ehmke, C. (2018): „Intellectual Property: Obtaining patents, trademarks and copyrights. Department of Agricultural Economics Jeffrey Williams, JD and Member of the Bar, str. 2.- 4.

- Je li izum opisan u nekom tiskanom izdanju bilo gdje ili se koristi u zemlji više od godine dana prije datuma patenta?
- Je li izum bio u javnoj uporabi ili prodaji više od godinu dana prije datuma patentiranja?

Ako se na prva dva pitanja s „da“ ili na posljednja tri s „ne“, onda ideja može biti patentabilna. Ideja može imati komercijalno obećanje i može se početi s postupkom prijave patenta.⁶¹

U Europi se razlikuje i europski patent koji označava sustav zaštite izuma koji je utemeljen na Europskoj patentnoj konvenciji. Njoj je do sada pristupilo oko 35 zemlja, a u tih 35 zemlja spada i Republika Hrvatska, a taj će se broj i ubuduće povećavati. Takvim sustavom je pojednostavljeno dodjeljivanje i priznavanje patenta istovremeno u većem broju zemalja.⁶²

Postupak započinje na način da se patent pojavljuje Europskom patentnom uredu ili putem nacionalnog ureda. Europski patentni ured dalje provodi cjelokupni postupak pa skroz do cijelog priznavanja patenta koji se prijavljuje. Priznati se patenti tada šalju u nacionalne urede onih zemlja za koje se zatraži zaštita, a pri tome trebaju biti prihvaćene od Europskog patentnog ureda. Troškove postupka plaćaju se Europskom patentnom uredu, a troškove održavanja patenta nacionalnim uredima zemalja u kojima se patent važi.⁶³

Osim određenog osnovnog patenta, često se još spominju i pojmovi kao što su dopunski patent i zavisni patent. Dopunski patent daje se za izum kojim se dopunjava ili nadograđuje osnovni izum. Za ovakvo nadopunjavanje i usavršavanje se traži da bude patentibilna, dok se dopunski patent izdaje nositelju osnovnog patenta. Zavisni patent, zaštićuje takav izum koji se ne može samostalno zaštititi da se istodobno ne upotrijebi neki drugi, koji je već ranije zaštićeni. Takva situacija se može dogoditi kad neka druga osoba, a ne nositelj osnovnog paketa dopunjuje ili usavršava svoj izum ili kad gradi samostalni izum.⁶⁴

⁶¹ Ehmke, C. (2018): „Intellectual Property: Obtaining patents, trademarks and copyrights. Department of Agricultural Economics Jeffrey Williams, JD and Member of the Bar, str. 2.- 4.

⁶² Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 13.

⁶³ Ibid

⁶⁴ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 31.

3.3. Oznake ili trademarks

Oznaka ili *trademark* je određeni razlikovni znak koji identificira neku određenu robu ili usluge koje stoje na proizvodu i pojedincima na takav način pruža da lakše raspoznaju organizaciju proizvoda. Podrijetlo žiga datira još iz antičkih vremena kada su obrtnici počeli reproducirati potpisima i oznakama autorska umjetnička djela i proizvode. Tijekom godina ove oznake su danas evoluirale u registraciju zaštitnog znaka. Sustav na taj način pomaže kod identifikacije i kupnje proizvoda ili usluga te je na temelju toga, ovisno o svojstvima i kvalitetama proizvoda i njegovim drugim specifičnostima, proizvod označen jedinstvenim zaštitnim znakom.⁶⁵

Vlasnici oznaka imaju isključivo pravo na njihovo korištenje. Razdoblje od zaštite varira, ali zaštitni znak se može obnoviti na neodređeno vrijeme zbog plaćanja odgovarajuće pristojbe. Zaštita oznake zakonski se provodi na sudu. Zaštitne oznake promiču inicijativu i poduzetnost širom svijeta nagrađivanjem tako njihovih vlasnika s priznanjima i financijskim nagradama. Oznaka za poduzeće označava i to da se sami proizvodi ne mogu tako lako kopirati, a da se ne zatraži autorsko odobrenje.⁶⁶

Postoji nekoliko vrsta zaštitnih znakova na kojima oni mogu biti registrirani. Zaštitni znakovi mogu biti jedna kombinacija riječi, slova i brojevima. Oni se mogu sastojati od crteža, simbola ili trodimenzionalnih znakova. U nekim zemljama, malo ne tradicionalnijima, imaju registrirane sljedeće oznake kao što su hologrami, animacije, boje i nevidljivi znakovi (miris, zvuk ili okus). Osim identifikacije komercijalnih izvora robe ili usluge, postoje i drugi zaštitni znakovi te postoje i kategorije. Kolektivne oznake su u vlasništvu udruga čiji članovi koriste označene proizvode koje označavaju razinu kvalitete proizvoda. Certifikacije oznake dane su za usklađenost, ali nisu ograničene na članstvo.⁶⁷

Registracija zaštitne oznake provodi se na način da se prvo ona podnosi odgovarajućem nacionalnom ili regionalnom uredu za oznake. Ona mora sadržavati reprodukciju znakova za koji se podnosi zahtjev registracije. Dakle, mora uključivati određene boje, oblik i trodimenzionalne značajke. Ono što je još potrebno je i da mora sadržavati popis roba ili usluga

⁶⁵ WIPO (2017): „What is Intellectual Property?“ 34, chemindes Colombettes P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, str. 9.-10.

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ Ibid

kojima bi se znak primjenjivao. Oznaka kao takva treba ispunjavati određene uvjete kako bi se ona zaštitila.⁶⁸

Ona mora biti različita na način da potrošači mogu razlikovati zaštitni znak po kojem bi identificirali određeni proizvod, kao i određeni proizvod usporedili s njim. On ne smije prevariti klijenta po svojoj kvaliteti jer se to već dalje krši s moralnim pravima i javnim redom. Prava koja se traže ne mogu biti ista ili slična već dodijeljenoj oznaci jer ovaj drugi može vidjeti prema ispitivanju od strane nacionalnog repozitorija da druga osoba ima slična ili identična prava, kao i oznaku.⁶⁹

3.4. Zaštita industrijskog dizajna

Jedno od područja koje je zasigurno vrijedno pažnje je industrijski dizajn, odnosno zaštita vanjskog izgleda, pojavnost nekog određenog proizvoda kao na primjer automobila. Danas se najviše traži estetika proizvoda, a može se reći kako sama kvaliteta proizvoda nije dovoljna. Takva kvaliteta je plod intelektualnog stvaranja pa prema tome posjeduje i odgovarajuću zaštitu. Industrijski dizajn je estetski aspekt određenog proizvoda. On se može sastojati od trodimenzionalnih osobina, reljefa, dvodimenzionalnih osobina kao što su linije, crteži i boje.⁷⁰

On se kao takav primjenjuje na veliki broj industrijskih proizvoda, ali on se primjenjuje i štiti kod ručno rađenih proizvoda. Polje na kojima je industrijski dizajn prisutan kod kućanskih proizvoda, automobila, tehničke opreme, računala i slično. Koncept dizajna utječe na konačan proizvod, a on je posebno izražen kod luksuznih proizvoda kao što su nakiti, satovi i dizajnerska odjeća. Primjena dizajna je česta i kod uređenja prostora, kao i stambenog i poslovnog rješenja. Industrijski dizajn je estetske prirode, a njime se ne mogu štiti tehničke karakteristike proizvoda.⁷¹

Zanimanje za industrijski dizajn započelo je u drugoj polovici 19. stoljeća. Može se reći kako je počelo doba naglog industrijskog razvoja, u procesima masovne serijske proizvodnje. U Engleskoj se pokrenuo pokret za obnovu umjetničkog obrta nazvan *Arts and Crafts Movement*

⁶⁸ WIPO (2017): „What is Intellectual Property?“ 34, chemindes Colombettes P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, str. 9.-10.

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 33.

⁷¹ Ibid

koji je zagovarao izvoran i funkcionalan predmet, a koji je bio oblikovan prema svojstvima određenog materijala i da on ima neku svrhu. U Njemačkoj je 1907. godine osnovana udruga industrijskih poduzetnika i avangardnih umjetnika pod nazivom *Deutscher Werkbund*, koji su se počeli baviti primijenjenom umjetnošću kako bi oplemenili industrijski proizvod u duhu suvremene umjetnosti, a pojavile su se i slične druge udruge po Europi.⁷²

U Weimaru je 1919. godine bila otvorena visoka škola za arhitekturu i oblikovanje *Bauhaus*, koja je prva ostvarila određene preduvjete za savjetovanje i suradnju mladih umjetnika, ali i industrije. Nakon Drugog Svjetskog rata počeli su se upotrebljavati i drugi materijali kao što su plastika, vuna i slično, a kontakti su se počeli ostvarivati i s različitim zemljama kao što su Engleska, Njemačka i Italija. Među najznačajnije priznate svjetske autore industrijskog dizajna svakako se ističu: Macello Nizzoli, Harry Bertoina, Gae Aulenti, Marco Zanuso, Toshiyuki Kita i drugi.⁷³

Zaštita industrijskog dizajna predstavlja tržišno sredstvo kojim proizvođač može zaštititi vlastita ulaganja u razvoj i proizvodnju. Industrijski dizajn je vlasništvo autora ili nekog poslovnog objekta i ono može značajno utjecati na položaj nekog određenog subjekta na tržištu. Industrijski dizajn, isto kao i ostala prava, ima određenu vrijednost u svjetskoj industriji, a posebno u svijetu visoke mode i luksuza. Da bi se neki proizvod mogao zaštititi kao industrijski dizajn, najprije se traže neke pretpostavke. Zakon o industrijskom dizajnu govori o tome da dizajn treba biti novi, a da pri tome on nije prethodno objavljen javnosti, odnosno prije samog datuma podnošenja prijave za registraciju industrijskoga dizajna. Industrijski dizajn zaštićeni je i međunarodnim sustavom koji je baziran na primjenama Haškog sustava za međunarodnu registraciju industrijskog dizajna. Industrijski dizajn može biti i autorsko djelo.⁷⁴

3.5. Oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla

Oznakama izvornosti se upućuje na određeno zemljopisno podrijetlo proizvoda kao takvog i štite se nazivi područja ili određenog mjesta koje se koristi za označavanje nekog proizvoda ili područja iz kojeg proizvod dolazi. Oznaka izvornost je naziv područja, određenog mjesta ili

⁷² Enciklopedija (2018) Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771> (12.02.2019.)

⁷³ Ibid

⁷⁴ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 34.

zemlje koja su nastala pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika neke određene sredine, a koja se u cijelosti odvije u tom zemljopisnom području. Oznaka zemljopisnog podrijetla doprinosi u velikoj mjeri komercijalnoj vrijednosti proizvoda ili usluga i ona povećava mogućnost prodaje po višim cijenama odgovarajućih vrijednosti i svojstvima. Takvu oznaku mogu koristiti samo oni koji su ovlašteni korisnici čiji proizvodi i usluge na sebi imaju određene specifikacije i propisane uvjete u odgovarajućim registrima i drugim propisanim uvjetima. Zaštitna oznaka zemljopisnog podrijetla uvelike pomaže kod gospodarskog razvoja, a posebno za slabije razvijene zemlje na način da se razvijaju radna mjesta kao i većem izvozu prepoznatljivih nacionalnih proizvoda.⁷⁵

Još su krajem devetnaestog stoljeća, a neke i mnogo ranije, postojali različiti poretki koji su štitili tržišno poznate nazive proizvoda koji potječu iz određene zemljopisne regije, kako bi se oni spriječili za prodaju i zamjenu drugih proizvoda pod istim nazivom. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti omogućavaju sprečavanje njihove zloupotrebe. One omogućuju postizanje veće tržišne vrijednosti, a njihova efikasna zaštita koristi proizvođačima i potrošačima na obostrano zadovoljstvo jer se na taj način osnažuje tržište. Postoji nekoliko načina kako oznaka zemljopisnog podrijetla može postati generičkom oznakom, ali rezultat je uvijek isti. Cijeli postupak sastoji se od dvije glavne etape. Prva je upotreba oznake zemljopisnog podrijetla od proizvođača kako bi se koristili koja ne nailazi na otpor legitimnih nositelja.⁷⁶

Može se reći kako su oznake izvornosti jako važne. Domaći potrošači nisu dovoljno educirani da prepoznaju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla. Može se reći kako oni prehrambeni i poljoprivredni proizvodi koji imaju zaštićen naziv u prosjeku postižu i veću cijenu. Potrošači danas jednostavno traže kvalitetu, posebnost i autohtonost. Za programsko razdoblje namijenjeno je 5 milijuna eura iz EU fondova. Proizvođači mogu dobiti oko 15.000 eura na razdoblje od oko 5 godina, odnosno 3.000 eura godišnje. Intenzitet javne potpore iznosi 100% ukopno prihvatljivih svih troškova. Poljoprivrednici na taj način dobiju bespovratna financijska sredstva kako bi mogli provoditi svoje aktivnosti i provoditi promociju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Za bespovratna sredstva namijenjeno je 2 milijuna

⁷⁵ Genius Croatia (2019) Preuzeto s http://genius-croatia.com/dt_portfolio/oznaka-zemljopisnog-podrijetla-oznaka-izvornosti/ (21.02.2019.)

⁷⁶ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 44.-46.

eura, dok je maksimalan iznos potpore 100.000 eura ili 30.000 eura godišnje. Temeljem toga se mogu sufinancirati troškovi poljoprivrednih i prehrambenih sajмова, izložbi, raznih manifestacija, održavanja web stranica i ostaloga.⁷⁷

3.6. Zaštita poslovne tajne

Poslovna tajna je takav način postupanja ili poslovna praksa koja pomaže poslovnim subjektima da se natječe s konkurencijom. Ovaj element poslovanja uvelike utječe na samo organizaciju na način da su resursi ekvivalentni, odnosno, to je specijalno znanje koje omogućava da se jednom poslovnom subjektu nametne drugi. Definicija poslovne tajne često nije jasno definirana, no, može se reći kako ona varira od pravnog sustava do pravnog sustava. Većina poslovnih sustava se slaže kako je poslovna tajna važan dio za svaku organizaciju. Ona je takva informacija koja nije poznata stručnoj javnosti i ona na određeni način donosi gospodarsku korist, te se u razumnim okvirima očuva. Poslovne tajne nisu zaštićene zakonima na isti način kao što su to oznake i patenti. Jedna od osnovnih karakteristika vrste intelektualnog vlasništva, činjenica je da se poslovna tajna štiti tako da se niti u jednom trenutku ta poslovna tajna ne odaje i to je temeljna razlika između ostalih vidova intelektualnog vlasništva prema drugim oblicima intelektualnog vlasništva. Poslovne tajne zakonom zaštićene, a praksa je sljedeća: potpisuje se ugovor o tajnosti podataka tzv. Ugovor o ne otkrivanju (*eng. Non-Disclosure Agreements*) koji donosi vrlo rigorozne financijske kazne kako bi se spriječilo da poslovna tajna izađe van organizacije. Takvi ugovori se često primjenjuju i tokom pregovora prije zaključenja neke određene poslovne transakcije, pogotovo ako ugovorne strane ne dođu do zaključnog sporazuma.⁷⁸

Ovakav vid zaštite intelektualnog vlasništva velikim dijelom leži u činjenici jer ovaj oblik zaštite nema vremensko ograničenje. U ovom današnjem dobu kada intelektualno vlasništvo postaje osjetljiva materija, uzima se maha zahvaljujući brojnim sredstvima koja nikada nisu bila raširena u tolikom smislu ili dostupna kao danas, teško je da se može očekivati da bi poslovna

⁷⁷ Agrobiz.hr (2017) Preuzeto s <https://www.agrobiz.hr/agrovijesti/cak-82-posto-proizvoda-s-oznakom-izvornosti-ili-zemljopisnog-podrijetla-proda-se-na-domacem-trzistu-5515> (12.02.2019.)

⁷⁸ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 51.

praksa bila dugotrajna. Svakoj organizaciji je važno da sve svoje napore uloži u tajnost poslovanja, dok se u posljednje vrijeme velike napore ulažu i zakonodavci.⁷⁹

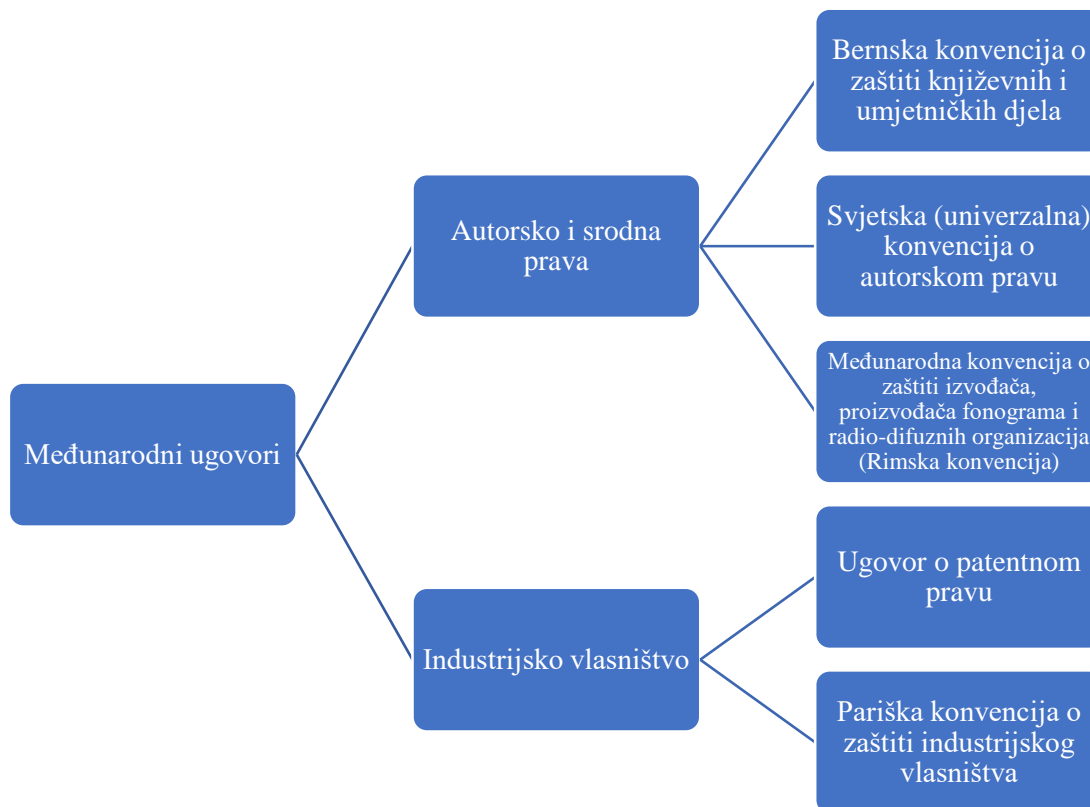
Zakon o poslovnoj tajni osigurava mehanizam zaštite vlasništva i osjetljive poslovne informacije. Do donošenja Zakona o jedinstvenim poslovnim tajnama govori se od 1985. godine u Zakonu o trgovačkoj tajni. UTSA definira poslovnu tajnu kao informacije, uključujući formulu, uzorak, kompilaciju ili program, uređaj, vrijednosti, tehnike ili proces koji proizlazi iz neovisne ekonomske vrijednosti, a uz to se spominje kako su predmet napori koji su razumni pod određenim okolnostima.⁸⁰

⁷⁹ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 52.

⁸⁰ Donnell O. i suradnici (2008): „Intellectual Property in the Food Technology Industry, Protecting Your Innovation, XVIII, Softcover, str. 23.

4. Međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu

Međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu dijele se na dvije skupine, jedna skupina su autorska i srodna prava koja sačinjavaju niz konvencija, kao i ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, dok je druga skupina industrijsko vlasništvo. U poglavlju industrijskog vlasništva govorit će se o ugovorima o patentnom pravu, kao i o drugim važnim sporazumima koji su potaknuli da se intelektualnom vlasništvu zaštiti. Na slici 1. prikazana je podjela međunarodnih ugovora o intelektualnom vlasništvu. Prikazani je samo jedan dio konvencija, onaj koji se opisuje u samom dijelu rada.

Slika: Podjela međunarodnih ugovora intelektualnog vlasništva

(Izvor: Izrada autora)

4.1. Autorska prava

Kao što se već ranije navelo, autorsko pravo je pravo autora u pogledu njegovog autorskog djela. Svi autor mogu zaštititi svoje djelo kako bi onda dalje svoj rad mogao unovčiti ili jednostavno zaštititi od krađe. Autori djela iz područja umjetnosti, književnosti, kao i znanosti imaju isključivo pravo korištenja svojega djela koje onda, kako se je i ranije navelo, mogu drugima odobriti svoj rad ili ga zabraniti za daljnje korištenje. Neki od najpoznatijih međunarodnih ugovora o autorskim i srodnim pravima su:

- Bernska konvencija o zaštiti književnih i umjetničkih djela,
- Svjetska (univerzalna) konvencija o autorskom pravu,
- Međunarodna konvencija o zaštiti izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija (Rimska konvencija),
- Konvencija o zaštiti proizvođača fonograma od nedozvoljenog umnožavanja njihovih fonograma od nezadovoljenog umnožavanja njihovih fonograma (Ženevska konvencija),
- Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo,
- Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske Organizacije za intelektualno vlasništvo,
- Konvencija o distribuciji signala za prijenos Programa preko satelita.

Kako bi svi koristili jednaka prava i po jednakim načelima djela autora bila zaštićena, napisane su razne konvencije, a tako je nastala i Svjetska (univerzalna) međunarodna konvencija temeljem koje su se definirale opće odrednice kako bi se prava autora zaštitila po istom ugovoru.

4.1.1. Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine

Postoji veliki niz konvencija koje na određeni način štite autorska prava. Jedna od važnijih konvencija, ona Bernska konvencija, napisana je za zaštitu književnih i umjetničkih djela. Ona donosi niz stavki koje se prema njoj trebaju strogo poštovati kako bi se neko djelo zaštitilo i kako bi ono moglo biti pod autorovim okriljem. Stoga će se sada opisati na koji način ona štiti autorska prava. Bernska konvencija o zaštiti književnih i umjetničkih djela od 09. rujna 1886. godine, dopunjena je u Parizu 4. svibnja 1896. godine, te je izmijenjena u Berlinu 13. studenog

1903. godine, dopunjena je u Bernu 20. svibnja, u Bruxellesu 26. siječnja 1948., u Stockholmu 14. srpanj 1967. i u Parizu 24. srpnja 1971. godine. Zemlje Unije s jednakom željom da što moguće efikasnije i bolje zaštite prava autora i njihova književna i umjetnička djela, odlučile su da izmjene akt koji je usvojen na konferenciji u Stockholmu, usuglasili su se u sljedećim odrednicama. Zemlje na koje se primjenjuje konvencija, osnivaju Uniju kako bi se zaštitila prava autora svih književnih i umjetničkih djela. Izraz „književna i umjetnička djela“ obuhvaća sve tvorevine iz književnog i umjetničkog područja, bez obzira na koji način i oblik se autor izražava, a on se može izražavati pomoću: knjiga, brošura, predavanja, spisa, razgovora, dramskih i dramsko-umjetničkih djela, koreografski i pantomimskih djela, glazbenih kompozicija, kinematografskih djela, crtačka i likovna djela, djela u području arhitekture, raznih drugih djela iz primijenjene umjetnosti, ilustracije, geografskih karti, skica i drugih nauka. Također se kao originalno zaštićena djela smatraju prijevodi, glazbeni aranžmani i druga autorska glazbena djela. Pravna vlast zemalja Unije odlučuje o odredbama zaštite koje će priznavati iz administrativne, zakonodavne ili sudske vlasti. Zbirke književnih djela, kao što su enciklopedije, zaštićene su kao takve i to bez štete za prava autora na svako od tih djela. Zaštita prema konvenciji se ne primjenjuje na dnevnoj razini, kao ni na raznim vijestima koje imaju karakter običnog izvještaja tiska.⁸¹

Stoga su prema toj konvenciji zaštićeni sljedeći:⁸²

- Autori državljani jedne od zemalja EU za svoja objavljena ili neobjavljena djela,
- Autori koji nisu državljani jedne od zemalja Unije za djela koja prvi put objavljuju u nekoj od tih zemalja ili istovremeno u nekoj zemlji izvan EU i u jednoj zemlji EU.

Autori koji nisu državljani jedne od zemalja Unije, ali imaju prebivalište u jednoj od njih su radi primjene ove konvencije izjednačeni s autorima državljanima te zemlje. Može se reći kako se pod objavljenim djelima podrazumijevaju ona djela koja su izdana s pristankom autora. Trajanje zaštite priznate ovom konvencijom vrijedi tijekom života autora i 50 godina nakon njegove smrti.⁸³

⁸¹ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 6.-35.

⁸² Ibid

⁸³ Ibid

Ovo su neke općenite odrednice iz Bernske konvencije o zaštiti književnih i umjetničkih djela. Konvencija također govori o pravima koje ima sam autor nad svojim umjetničkim djelom, kao i o radu poslije autorove smrti. Spominje se skupštinu koju ima EU koja sačinjava zemlje Europske unije koje su vezane odredbama Članu 22. do 26. ove konvencije. Opisuje se cijeli rad skupštine, kao i što što se dešava pod okriljem njihovog rada, a uz to u konvenciji se definiraju financijska pitanja.⁸⁴

4.1.2. Svjetska konvencija o autorskim pravima

Svjetska (univerzalna) konvencija o autorskom pravu usvojena je 6. rujana 1952. godine u Genevi, a dopunjena je i izmijenjena u Parizu 24. srpnja 1971. godine. Sa željom da se u svim zemljama zaštite autorska prava u svim književnim i umjetničkim djelima, cilj je bio napraviti jednu univerzalnu svjetsku konvenciju kako bi se svi u svijetu pridržavali jednakih prava. Smatra se da bi na taj način svi poštovali prava čovjeka, njego rad, a takav bi razvoj uvelike pomogao kod razvoja književnosti i umjetnosti. Svjetska konvencija napisana je iz razloga kako bi se zaštitila prava autora, ali da bi se doprinijelo boljem razumijevanju među narodima. Svjetska konvencija je time potpisana 1952. godine te su prema tome postignuti sljedeći sporazumi. Svaka država dužna je donijeti određene propise kako bi se zaštitilo pravo autora i svih drugih nositelja prava na književna, naučna ili umjetnička djela.⁸⁵

Smatra se da bi na taj način svi poštovali prava čovjeka, njegov rad, a takav bi razvoj uvelike pomogao kod razvoja književnosti i umjetnosti. Svjetska konvencija napisana je iz razloga kako bi se zaštitila prava autora, ali i da bi se doprinijelo boljem razumijevanju među narodima. Svjetska konvencija je time potpisana 1952. godine te su prema tome postignuti sljedeći sporazumi. Svaka država dužna je donijeti određene propise kako bi se zaštitilo pravo autora i svih drugih nositelja prava na književna, naučna ili umjetnička djela.⁸⁶

Trajanje zaštite za djela zaštićena prema svjetskoj konvenciji ne može biti kraće od vremena koje obuhvaća životni vijek autora i 25 godina nakon njegove smrti. Međutim, država ugovornica koja, od stupnja na snagu ove konvencije bude taj rok ograničila za kategorije na razdoblje koje se računa od prve objave djela, dakle, ona ima pravo zadržati određena

⁸⁴ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 6.-35.

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Ibid

odstupanja ili ih proširiti na druge kategorije. Za takve kategorije trajanje zaštite neće biti kraće od 25 godina, s time da se računa od dana prve objave.⁸⁷

Prava navedena prema članku 1. govore o temeljnim pravima koja osiguravaju zaštitu imovinskih interesa autora. Svaka država koja je ugovornica može svojim nacionalnim zakonodavstvom unijeti određen iznimke od prava spomenutih u stavku I. Državne članice Međunarodne unije za zaštitu književnih i umjetničkih djela su potpisnice ove konvencije i na taj način se želi zaštititi prava takvih autora, kao i to da se izbjegnu svi sukobi koji bi mogli nastati iz Bernske i Svjetske konvencije o autorskim pravima. Iznimke koje su dogovorene su sljedeće:⁸⁸

- Djela koja nakon 1. siječnja 1951. godine napuste Bernsku uniju neće biti zaštićena Svjetskom konvencijom o autorskim pravima u zemljama Bernske unije,
- U slučaju da se jedna zemlja ugovornica smatra zemljom u razvoju, u skladu s određenom praksom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda, odredbe iz prvog djela neće se primjenjivati na odnose između zemalja koje su vezane Bernskom konvencijom,
- Svjetska konvencija neće se primjenjivati na odnose između zemalja vezanih Bernskom konvencijom.

Svjetska konvencija je tako sastavljena u Parizu, dana 24. lipnja 1971. godine na tri jezika – francuski, engleski i španjolski, u tri vjerodostojna teksta.⁸⁹ Ovom konvencijom traži se da se na svim djelima koja su pisana i tiskana otisne oznaka copyright kao i godina kada je neko djelo nastalo.⁹⁰ Može se reći kako se na taj način želi potaknuti da i ono što se uzme iz nečije knjige ili rada bude potkrijepljeno s pravim izvornim autorom i na taj način se odaje znak zahvalnosti i poštovanja prema autoru koji je to djelo napisao stoga se i napravila Svjetska konvencija o autorskim pravima.

⁸⁷ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 35.-51.

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Ibid

⁹⁰ Ibid

4.1.3. Međunarodna konvencija o zaštiti umjetnika, izvođača, proizvođača i organizacija

Međunarodna konvencija o zaštiti umjetnika, izvođača, proizvođača i organizacija poznata je još i kao Rimska konvencija. Dakle, može se reći kako je to bio prvi multilateralni međunarodni ugovor o srodnim pravima, odnosno o pravima proizvođača, proizvođača zvučnih snimki i organizacija za radiodifuziju te njihove izvedbe.⁹¹

Ovoj konvenciji su mogle pristupiti sve države koje su vezane odredbama Bernske ili Svjetske konvencije. Kao i Bernska konvencija, ova međunarodna konvencija jamči nacionalni integritet, odnosno ona svim stranim državljanima osigurava jednaki integriteti kao vlastitim državljanima. Stoga oznaka „h“ označava da je takva zvučna snimka zaštićena međunarodno.⁹² Međunarodna konvencija o zaštiti umjetnika, izvođača, proizvođača fonograma i radio-difuznih organizacija potpisana je u Rimu, 26. listopada 1961. godine. Pod nacionalnim tretmanom smatraju se prava koja država ugovornica priznaje po nacionalnom zakonodavstvu sljedeće:⁹³

- Umjetnicima izvođačima, njenim državljanima, za izvođenje koja su u toku, koja su prvi put snimljena ili emitirana na teritoriju,
- Proizvođačima fonograma i njezinim državljanima, za fonograme koji su prvi put snimljeni ili objavljeni na teritoriju,
- Radio-difuznim organizacijama čije se sjedište nalazi na teritoriju, za emisije izvršene od strane radio-stanice koja se nalazi na teritoriju.

Nacionalni tretman priznat je jedino uz vođenje računa prema odrednicama koja su izričito garantirana i ograničenjima koja su predviđena ovom Konvencijom. U ovoj Konvenciji su dane definicije određenih pojmova kao što su umjetnici i izvođači, fonogrami, proizvođači fonograma, objavljivanje, reproduciranje, emitiranje i reemitiranje. Pod pojmom umjetnici izvođači podrazumijevaju se glumci, pjevači, glazbenici, svirači i druga lica koja na bilo koje zvukove ili slike i način predstavljaju glazbu kao takvom, a uz to sviraju, recitiraju, igraju ili

⁹¹ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 51.-61.

⁹² AMUS (2016) Preuzeto s <http://www.amus.ba/v3/blog-post.php?ID=242> (09.03.2019.)

⁹³ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 51.-61.

izvode određeno djelo. Kao fonogrami se smatraju zvučna snimanja tonova tog određenog izvođenja. Pojam proizvođač fonogram smatra se fizičko ili pravno lice koje prvo snima zvuk koji onda dalje proizlazi nakon određenog snimanja ili izvođenja. Riječ reproduciranje smatra se kao jedna ili više kopije snimke.⁹⁴

Prema ovoj konvenciji svaka država mora priznati nacionalni tretman umjetnicima izvođačima ako je ispunjen neki od sljedećih uvjeta:⁹⁵

- Ako se izvođenje vrši i u drugoj državi ugovornica,
- Ako je izvođenje snimljeno na fonogramu koji je zaštićen prema članu 5. ove konvencije,
- Ako je izvođenje, koje nije snimljeno na fonogram prenijeto putem određene zaštićene emisije prema članu 6. ove konvencije.

Ova konvencija sačinjava i zaštite prema emitiranju, kao i određene minimalne zaštite izvođača. Prema tome, zaštita koja je predviđena ovom Konvencijom je u korist umjetnika izvođača, a ona omogućuje da se spriječi sljedeće:⁹⁶

- Emitiranje i prezentiranje javnosti njihovih izvođenja, bez njihove suglasnosti, osim kada je izvođenje, ili obavještavanje javnosti koje se samo po sebi izvodi ili je izvršeno sa snimke i koje se samo po sebi emitira već unaprijed,
- Snimanje bez suglasnosti osobe koje snima,
- Reproduciranje bez njihove suglasnosti njihovog izvođenja,
 - o Kada je snimanje bilo provedeno bez njihove suglasnosti,
 - o Kada je reproduciranje izvršeno za druge ciljeve, a ne za onu s kojim se sam izvođač usuglasio,
 - o Kada je prvo snimanje bilo izvršeno u skladu s odredbama člana 15., a reproducirano za neke druge ciljeve i ne za one koji su predviđeni tim odredbama,

Država koja postane članicom ove Konvencije, mora se pridržavati svih obaveza i onih prava koja ona predviđa za nekog autora. Konvencija sadrži i članove o rješavanju sporova koji kažu

⁹⁴ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 51.-61.

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ Ibid

kako svaki spor između dvije ili više država ugovornica ne bude riješen putem pregovora, iznijet će se zahtjev jedne od strane država u sporu i to ispred Međunarodnog suda prave na daljnje rješavanje. Takav postupak isključivo vrijedi za one države koje ne budu vidjele drugačiji način za rješavanje problema.⁹⁷

4.1.4. Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo

Zaštita autorskog prava se prema članku 2. ovog Ugovora proteže na izražaje, a ne na ideje, postupke, metode rada ili matematičke koncepte kao takve. Prema ovom Ugovoru u članku 4. piše kako su računalni programi kao takvi također zaštićena književna djela u smislu članka 2. Bernske Konvencije. Također, sve kompilacije podataka ili druge građe, prema izboru i rasporedu sadržaja one čine intelektualne tvorevine i zaštićene su kao takve. Prema tome, autori književnih i umjetničkih djela uživaju isključivo pravo davanja dopuštanja svojeg rada javnosti kao i prodaju njihovih djela.⁹⁸

Autori računalnih programa, kinematografskih djela kao i drugih djela koja su ugrađena u fonograme imaju isključivo pravo davanja dopuštenja za komercijalno iznajmljivanje ili prodaju. Ugovor o autorskom pravu svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo usvojen je na Diplomatskoj konferenciji 20. siječnja 1996. godine. Na samom početku Konvencije ističe se kako se želi održati zaštita prava autorskog djela na što djelotvorniji i bolji način. Ovim ugovorom dodani su određeni noviteti međunarodnih pravila, kao i pojašnjena tumačenja postojećih pravila kako bi se lakše odredila rješenja koja proizlaze iz privrednih, društvenih, kulturnih i tehnoloških razvoja. Ovim ugovorom naglašava se poseban značaj zaštite autorskog prava za stvaranje književnih i kulturnih djela. Kakav odnos ona ima prema Bernskoj konvenciji, govori se sljedeće prema Članku 1. ovog ugovora:⁹⁹

- To je poseban sporazum u smislu članka 20. Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela, u pogledu ugovorenih strana koje su članice Unije utemeljene tom Konvencijom. Ovaj ugovor nema bilo kakve veze s ugovorima koji nisu Bernska konvencija, a niti štetu bilo kojim pravima i obvezama iz drugog ugovora,

⁹⁷ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 51.-61.

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ Ibid

- Prema ovom ugovoru ne ukidaju se postojeće obveze koje ugovorne strane imaju jedna prema drugoj prema Bernskoj konvenciji za zaštitu književnih i umjetničkih djela,
- Bernska konvencija je Pariški akt Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela od 24. srpnja 1971. godine.

Ovaj Ugovor štiti autora na način da svaka osoba koja svjesno izvodi bilo koji od sljedećih radnji znajući pri da sebi uzrokuje štetu, odnosno da pri tome štiti i prava koja su obuhvaćena ovim Ugovorom ili Bernskom konvencijom, odredit će se niz mjera protiv te osobe, a to su: uklanjanje ili preinačavanje bez dopuštenja bilo koje elektroničke informacije o upravljanju pravima ili stavljanje u promet, uvoz radi stavljanja u promet, emitiranje ili priopćavanje javnosti bez dopuštenja, djela ili primjeraka djela znajući da su određene informacije o upravljanju pravima uklonjene ili preinačene bez dopuštenja.¹⁰⁰

Ugovore strane imaju skupštinu, te svaka ugovorena strana zastupa po jedan izaslanik kojem mogu pomagati zamjenici, savjetnici i stručnjaci. Troškove svog izaslanika delegacije snosi ona ugovorna strana koja je imenovala delegaciju. Skupština može zatražiti od Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo da odobri financijsku pomoć kako bi se time lakše sudjelovalo. Sama skupština bavi se održavanjem i razvojem ovog Ugovora te njegovom primjenom i provedbom. Ona obavlja funkciju koja joj je namijenjena prema Članku 17., stavku 2. ovog ugovora. Svaka ugovorena strana koja je država ima po jedan glas. Cilj skupštine je da se sastaje na redovnim sjednicama barem jednom u dvije godine i to na poziv glavnog direktora WIPO-a. Tu je svakako još i Međunarodni ured koja obavlja sve pravne poslove koji su vezani uz ovaj Ugovor. Mora se još i naglasiti kako svaka članica WIPO-a može postati stranom ovog Ugovora.¹⁰¹

Ovaj ugovor bio je otvoren za potpisivanje od 31. prosinca 1977. svim državama članica WIPO-a i Europskoj zajednici. Ugovor je vezao čak 30 država koje su navedene u članku 21., odnosno od dana stupanja na snagu ovog Ugovora. Ugovor o autorskom vlasništvu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo potpisan je u jednom izvorniku na engleskom, arapskom, kineskom, francuskom, ruskom i španjolskom jeziku s time da su sve verzije jednako vjerodostojne. Službeni tekst utvrđuje glavni direktor WIPO-a i na zahtjev svih zainteresiranih strana, nakon

¹⁰⁰ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 61.-66.

¹⁰¹ Ibid

određenog savjetovanja. Svaka „zainteresirana strana“ znači svaku državu članicu WIPO-a čiji je službeni jezik ili jedan od službenih jezika određen.¹⁰²

4.2. Industrijsko vlasništvo

Kao što se već navelo ranije, industrijsko vlasništvo je pojam koji obuhvaća prava kojima potrošači štite svoje poslovne interese na bilo kojem području, kao i sva sredstva koja su uložili u njih. Industrijski dizajn predstavlja takav oblik zaštite koji je priznat za vanjski izgled proizvoda ili određenog predmeta, te na taj način štiti prostorno ili plošno obilježje proizvoda koji su vidljivi kod njegove upotrebe. Industrijski dizajn stoga obuhvaća sljedeće:¹⁰³

- Vanjski izgled nekog proizvoda,
- Prostorna obilježja, a to su oblik i obris proizvoda,
- Plošna obilježja kao što su šare, crte, boje, tekstura i kombinacije određenih navedenih obilježja.

Pariška međunarodna konvencija je 1883. godine ustanovila Međunarodnu uniju za zaštitu industrijskog vlasništva koja okuplja gotovo 104 države diljem svijeta, a danas još i više.¹⁰⁴

4.2.1. Pariška konvencija o zaštiti industrijskog vlasništva

Pariška konvencija o zaštiti industrijskog vlasništva od 20. svibnja donesena je 1883. godine, a ona je revidirana već 14. prosinca 1900. godine u Briselu, 2. lipanja 1911. godine u Washingtonu, 6. studenog revidirana je u Hagu, 1934. godine u Londonu, 31. listopada 1958. godine u Lisabonu i zaključno 14. srpanja 1967. godine u Stochlomu. Zemlje na koje se primjenjuje ova Konvencija su zemlje koje čine skup za zaštitu industrijskog vlasništva. Predmet zaštite industrijskog vlasništva su patenti, modeli za iskorištavanje, industrijski uzorci ili modeli, trgovačke oznake, trgovačko ime ili ime podrijetla, kao i suzbijanje neloyalne konkurencije.¹⁰⁵

¹⁰² USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 61.-66.

¹⁰³ PLAVI URED (2018) Preuzeto s <https://plaviured.hr/industrijski-dizajn-dio-industrijskog-vlasnistva/> (12.02.2019.)

¹⁰⁴ Proleksis enciklopedija (2012) Preuzeto s <http://proleksis.lzmk.hr/27960/> (14.02.2019.)

¹⁰⁵ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 86.-107.

Industrijsko vlasništvo podrazumijeva u najširem smislu i najširem značenju industriju i trgovinu u pravnom smislu, kao i poljoprivredne ili farmaceutske proizvode kao što su na primjer: vina, listovi duhana, stoka, pivo, cvijeće, brašno i drugi. Pod patentima se podrazumijevaju razne vrste industrijskih patenata koji su primljeni od zakonodavstva zemalja Unije kao patenti uvoza, patenti za usavršavanje, dopunski patenti i certifikati.¹⁰⁶

S pripadnicima zemalja Unije izjednačuju se pripadnici zemalja koji ne pripadaju Uniji, a koji borave i imaju ozbiljna industrijska ili trgovinska poduzeća na jednom od teritorija zemalja Unija. Uvoz predmeta izrađenih u jednoj ili drugoj zemlji Unije od vlasnika patenta ne povlači nikakva gubitka prava. Oduzimanje patenta ne može se predvidjeti, osim u slučaju kada davanje ponuđenih licenci ne bi bilo dovoljno da se spriječi zloupotreba.¹⁰⁷ Članak 8. ovog ugovora govori o tome kako je trgovačko ime zaštićeno u svim zemljama Unije, bez obaveze prijavljivanja ili registriranja, bilo da ono sačinjava ili ne sačinjava dio neke industrijske ili trgovačke oznake. Prema Članku 9. ove konvencije, svaki industrijski dizajn štiti se na sljedeći način: svi proizvodi koji neovlašteno nose žig ili trgovačko ime biti će zaplijenjeni prema uvozu u zemlju Unije u koja ima žig ili trgovačko ime ima pravo na zaštitu. Zapljena će se obaviti u zemljama u kojima je obavljeno neovlašteno obilježavanje i u zemlju u koju su proizvodi uvezeni.¹⁰⁸

Zapljena se obavlja na zahtjev javnog tužitelja odnosno državnog odvjetnika koji prema nadležnom tijelu određuje pravne mjere. Ovlaštena tijela nisu obvezna zaplijeniti proizvod u tranzitu. Isto tako, ako zakonodavstvo zemlje ne dopušta zapljenu pri uvozu, zapljena će biti zamijenjena zabranom ili zapljenom u toj zemlji, a isto tako ako zakonodavstvo ne dopušta zapljenu, takve se mjere zamjenjuju tužbama i pravnim sredstvima u toj zemlji. Svaka zemlja Unije obvezuje se da će ustanoviti posebno upravu za industrijsko vlasništvo i centralu za obavještanje javnosti o patentima, modelima ili industrijskim uzorcima kao i trgovačkim oznakama. Ugovor sadržava odrednice koje se tiču same skupštine isto kao i kod prethodnog ugovora. Ovaj akt zamjenjuje Parišku konvenciju od 20. svibnja 1883. godine kao i druge revizijske akte. Ovaj akt potpisan je u jednom primjerku na francuskom jeziku i deponiran kod Švedske Vlade. Generalni direktor nakon savjetovanja sa svim zainteresiranim vladama,

¹⁰⁶ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 86.-107.

¹⁰⁷ Ibid

¹⁰⁸ Ibid

sastavlja službene tekstove na njemačkom, engleskom, španjolskom, talijanskom i drugim jezicima koje bi Skupština mogla označiti kao takvima. Ovaj akt je ostao otvoreni za potpisivanje u Stochlomu do 13. siječnja 1968. godine.¹⁰⁹

4.2.2. Ugovor o patentnom pravu

Ugovor o patentnom pravu usvojen je 1. siječnja 2000. godine. U smislu ovog ugovora navodi se sljedeće: „zavod“ znači nadležna institucija ugovorene strane kojoj je povjereno priznavanje patenata ili druga pitanja koja su obuhvaćena ovim ugovorom, „prijava“ znači prijava za priznavanje patenta, dok „patent“ znači patent kao što se to spominje u članku 3. ovog ugovora.¹¹⁰ Registar zavoda definira se kao zbirka podataka koju održava zavod, a koji se odnosi na sve uključene podnijete prijave i priznate patente od strane zavoda ili neke druge institucije bez obzira na medij na kojem se takvi podaci čuvaju. Upis u registar konkretno označava svaki akt uključivanja informacija u registar zavoda. U ovom ugovoru opisuje se još niz definicija, no, izdvojilo se samo neke od njih. Ugovor definira i neke opće principe, a oni su:¹¹¹

- Povoljniji zahtjevi: ugovorna strana slobodna je previdjeti zahtjeve, koji su povoljniji od zahtjeva iz ovog ugovora i Pravilnika, osim zahtjeva iz članka 5.
- Nema reguliranja materijalnog patentnog prava: ništa prema ovom ugovoru ne smije se tumačiti kao propisivanje bilo čega što bi ograničavalo slobodu ugovorne strane

Prema ugovoru, objašnjeni su i datumi podnošenja prijave i postupak koji je vezan uz samu prijavu patenta, opisa ili crteža. Ugovor o patentima donosi poslove koje Skupština treba obavljati, a oni su sljedeći:¹¹²

- Bavi se pitanjima koja se odnosi na održavanje i razvoj ugovora i na njegovu primjenu i funkcionalnost,
- Uz pomoć Međunarodnog biroa mora ustanoviti Model međunarodnih obrazaca i obraza za zahtjev iz članka 14.
- Mijenja pravilnik,

¹⁰⁹ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 86.-161.

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Ibid

¹¹² Ibid

- Određuje poslove u pogledu datuma primjene svakog pojedinog modela međunarodnog obrasca i obrasca za zahtjev,
- Odlučuje, u skladu sa člankom 16. ovog ugovora, da li će se bilo koja revizija, izmjena ili dopuna na Ugovor o suradnju primjenjivati u svrhu ovog Ugovora
- Obavlja druge funkcije koje su odgovarajuće na osnovu ovog Ugovora.

Kvorum čini polovica članica Skupštine država. Skupština odluke donosi na temelju konsenzusa, dok odluka ne mora biti donesena konsenzusom, ona se glasa. U članku 18. opisani je o Međunarodni biro, njihova glavna uloga i ciljevi. Ugovor o patentima u Članku 24. govori o otkazu ugovora u kojem piše kako svaka ugovorna strana može otkazati ovaj ugovor obavještanjem upućenom generalnom direktoru. Isto tako, spominje se kako otkaz neće nužno utjecati na primjenu Ugovora na prijave po kojima su postupci u tijeku.¹¹³

¹¹³ USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Property rights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina, str. 144.-161.

5. Opis zaštite intelektualnog prava vlasništva u zemljama svijeta

Kao praktični rad radi se analiza država Hrvatske, Kine i Sjedinjenih Američkih Država. Ovim praktičnim radom želi se pokazati kako se intelektualna prava vlasništva razlikuju u pojedinim državama i kako se odvija provedba prava. Također, želi se pokazati i opisati kako ona djeluju na pojedinu zemlju, a uz to i kako su međunarodna prava vlasništva našla svoje mjesto u svakoj od tih država. U daljnjem radu prikazuje se pojam intelektualnog vlasništva za pojedinu zemlju, kao i provedba prava intelektualnog vlasništva te se u tom djelu piše konkretno o svim područjima zaštite. Uz svaku državu opisuje se provedba Zakona intelektualnog vlasništva, kao i mogući problemi i mjere zaštite u Kini. Na temelju toga daju se zaključna razmatranja u kojim se povezuje sve tri države i njihov odnos prema intelektualnom vlasništvu. Može se reći kako intelektualno pravo vlasništva ima veliku vrijednost za svaku od tih odabranih zemalja.

5.1. Intelektualno vlasništvo u Republici Hrvatskoj

Poduzeća postaju izravno izložena općim uvjetima gospodarstva kako se sve više približavaju i integriraju u Europskoj Uniji. Otvaraju se nova velika potencijalna tržišta, ali nastup na takvim tržištima zahtjeva veliki napor i ozbiljnu tehnološku, tehničku, marketinšku i financijsku podršku i pripremu. Što se tiče Republike Hrvatske, domaće gospodarstvo bude trebalo uložiti dodatne napore kako bi se mogao održati već ostvareni položaj. Može se reći kako je zaštita intelektualnog vlasništva u razvijem zemljama uobičajeno poslovno sredstvo nastupa na tržištu. U Republici Hrvatskoj je u proteklih petnaestak godina razvijen moderni sustav zaštite intelektualnog vlasništva koje neke određene zemlja, poput Njemačke, Francuske bolje koristi od većine domaćih tvrtki, a to je postalo i izrazitije za Hrvatsku nakon našeg ulaska u Europsku Uniju. Posebna pozornost pridaje se i zaštiti industrijskog vlasništva na regionalnom tržištu, na kojem hrvatska poduzeća imaju prednosti ispred onih stranih.¹¹⁴

U Republici Hrvatskoj je nadležno tijelo za priznavanje i registraciju industrijskog vlasništva nadležni Državni zavod za intelektualno vlasništvo, osim za zaštitu koja se tiče oznaka zemljopisnog podrijetla i izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, kao i zaštitu

¹¹⁴ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

biljnih sorti, za koje se daljnje procedure provode ispred Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, odnosno ispred Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo.¹¹⁵

U Republici Hrvatskoj pravna teorija dijeli se na prava intelektualnog vlasništva na autorsko pravo i u autorskom pravu su s jedne strane i prava industrijskog vlasništva s druge strane. Razlozi podijele se očituju u odvojenom proučavanju navedenih područja na hrvatskim pravnim fakultetima.¹¹⁶

5.1.1. Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu

Dizajn je prema hrvatskom Zakonu o industrijskom dizajnu definiran kao jedan dio vanjskog izgleda proizvoda koji proizlazi iz njegovih obilježja, kao što su kontura, crte, obrisi, oblik, tekstura ili materijali samog proizvod kao i njegova ornamentacije.¹¹⁷ Hrvatsko zakonodavstvo u području zaštite industrijskog dizajna ne omogućava zaštitu neregistriranog industrijskog dizajna u Hrvatskoj. Cijeli postupak registracije dizajna provodi se u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske. Registrirani industrijski dizajn tada vrijedi još pet godina od datuma podnošenja prijave do najviše dvadeset i pet godina. Prema tome, u Republici Hrvatskoj registrirani industrijski dizajn može uživati u autorsko pravnu zaštitu i to do trenutka njegovog stvaranja u bilo kojem drugom obliku.¹¹⁸

Prema Članku 32. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, autor ima pravo na naknadu ukoliko neka druga osoba uzme djelo za reproduciranje autorskog djela bilo da se ono odnosi na privatno ili drugo korištenje djela. Kad se autorskog djelo može reproducirati bez autorskog odobrenja u skladu s odredbama članaka 82. ovog Zakona, autor djela za koje se može očekivati da će bez njihova odobrenja biti reproduciranja fotokopiranje ili snimanje na nosače zvuka, slike ili teksta za privatno ili drugo vlastito korištenje, ima pravo na odgovarajuću naknadu od prodaje tehničkih uređaja i praznih nosača zvuka, slike ili teksta. Također, Autori imaju, osim prava na stavku 1. ovog članka i pravo na odgovarajuću naknadu od fizičke ili pravne osobe koja uz naplatu obavlja usluge fotokopiranja. Prema stavku 4. ovog članka, naknadu iz stavka

¹¹⁵ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo, str. 5.

¹¹⁶ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 44.-46.

¹¹⁷ DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb, str. 3.

¹¹⁸ Ibid

1. ovog članka plaćaju proizvođači uređaja za tonsko i vizualno snimanje, proizvođači uređaja za fotokopiranje, proizvođači praznih nosača zvuka, slika ili teksta te solidarno s njima uvoznici uređaja za tonsko i vizualno snimanje.¹¹⁹

Srodna prava se definiraju kao prava koja su bliska autorskom pravu, a ona kao takva pretpostavljaju već postojanje autorskog dijela i ona imaju svoj poseban predmet zaštite, a u Hrvatskoj se prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima pružaju (ZAPSP) pruža sljedeća zaštita:¹²⁰

- Umjetnicima izvođačima na njihovim izvedbama,
- Proizvođačima fonograma na njihovim fonogramima,
- Filmskim producentima (proizvođačima videograma) na njihovim videoigrama,
- Organizacijama za radiodifuziju na njihovim emitiranjima,
- Nakladnicima na njihovim izdanjima,
- Proizvođačima baza podataka na njihovim bazama.

Ostvarenje autorskog prava dijeli se na dvije općenite skupine, a one su individualno i kolektivno pravo. Individualno pravo odnosi se na ostvarivanje prava koje se odnosi na pojedinačno korištenje autorskog dijela odnosno predmeta zaštite srodnih prava, koje se sklapa odgovarajućim ugovorom između nositelja prava i korisnika predmeta zaštite, a obavlja ga nositelj prava osobno ili putem zastupnika.¹²¹

Kolektivno pravo ostvaruje se tako da se ono obavlja putem različitih organizacija nositelja prava koja za obavljanje takve djelatnosti ima odobrenje Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo. Zavod izdaje odobrenje za obavljanje predmetne djelatnosti samo jednoj organizaciji i to samo za pojedinu vrstu prava i pojedinu kategoriju nositelja prava u kojima se u obzir uzima broj članova na temelju dobivene punomoći, kao i broj ugovora o uzajamnom zastupanju s drugim stranim udrugama kao i druge relevantne okolnosti. Organizacija ostvaruje jednu, dvije ili više vrsta prava koje se u pravilu odnose na vrstu nositelja autorskog prava, odnosno na srodna prava.¹²²

¹¹⁹ Zakon o pravima intelektualnog vlasništva

¹²⁰ DZIV (2018) Preuzeto s <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/> (20.02.2019.)

¹²¹ GOV.hr (2019) <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/zastita-intelektualnog-vlasnistva/autorsko-pravo-i-srodna-prava/1791> (14.02.2019.)

¹²² Ibid

Ako neko određeno djelo koje je zaštićeno pravima o industrijskom dizajnu odgovara i uvjetima za zaštitu autorskih djela, tek tada će ono uživati određenu autorsko pravnu zaštitu od trenutka stvaranja, no to ne ovisi o tome da li će naknadno biti proveden postupak za registraciju industrijskog dizajna. Pravni sustav jedan je od rijetkih koji ima ovu mogućnost.¹²³

U Republici Hrvatskoj postoji Zakon o zaštiti informacija s tržišnom vrijednosti koji govori kako je nositelj poslovne tajne svaka pravna i fizička osoba pod čijim je nadzorom određena poslovna tajna. Počiniteljem povrede se smatra ona osoba koja je na ne zakoniti način koristila ili otkrila poslovnu tajnu. Roba kojom je počinjena povreda je roba čijim se dizajnom, značajkama, funkcioniranjem, procesom proizvodnje ili sastavljanjem na tržište ostvaruje korist poslovnih tajni koje su zakonom zabranjene za korištenje ili otkrivanje. Sud koji je nadležan je trgovački sud u čijoj je nadležnosti zaštita industrijskog vlasništva i ostalih drugih oblika intelektualnog vlasništva. Poslovna tajna definira se kao informacija koja mora ispunjavati sljedeće uvjete:

- tajne su jer nisu, u svojoj ukupnosti ili točnoj strukturi i sklopu svojih sastavnih dijelova, općenito poznate ili lako dostupne osobama iz krugova koji se obično bave predmetnom vrstom informacija,
- imaju tržišnu vrijednost (komercijalnu) vrijednost zbog toga što su tajne,
- u odnosu na njih osoba koja te informacije zakonom kontrolira poduzela je u tim okolnostima razumne korake kako bi sačuvala njihovu tajnu.

Informacija iz stavka 1. točke 5. ovog članka uključuju neke od sljedećih znanja i iskustva, poslovne informacije i tehnološke informacije. Informacije iz stavka 1. točke 4. ovog članka imaju tržišnu vrijednost, primjerice, kada bi njihovo nezakonito pribavljanje, korištenje ili otkrivanje moglo naštetiti svim interesnim osobama koje ih zakonito kontrolira jer se time narušavaju drugi znanstveni ili tehnički potencijali, poslovni ili financijski interesi, kao i strateške vrijednosti ili sposobnosti tržišnog natjecanja te osobe. Postoje i neki razumni koraci za očuvanje tajnosti informacija iz stavka 1. točke 5. ovog članka koje mogu uključivati izradu internog akta o rukovanju poslovnom tajnom i krugu osoba te njihovim određenim pravima i

¹²³ Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb, str. 34.

obvezama koje se moraju poštovati kod rukovanja poslovnom tajnom ili mjerama fizičke ili virtualne zaštite pristupa i rukovanja poslovnom tajnom.¹²⁴

Pribavljanje poslovnih tajni smatra se zakonitim kada je poslovna tajna pribavljena na jedan od sljedećih načina:¹²⁵

- Neovisnim otkrićem ili stvaranjem,
- Opažanjem, proučavanjem, rastavljanjem ili testiranjem proizvoda ili predmeta koji je učinjen dostupnim javnosti ili koji je zakonito u posjedu osobe koja je pribavila informacije i koja nije vezana nikakvom pravno valjanom obvezom da ograniči pribavljanje poslovne tajne,
- Ostvarivanjem prava radnika ili predstavnika radnika na informiranje, savjetovanje i sudjelovanje u skladu s dobrim poslovnim običajima.

Pribavljanje, korištenje ili otkrivanje poslovne tajne smatra se zakonitim mjerama u kojoj se takvo pribavljanje, korištenje ili otkrivanje zahtjeva ili dopušta posebnim propisima ili pravnom stečevinom Europske unije.¹²⁶

5.1.2. Provedba prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj

Na hrvatski je teritorij autorsko pravo prvi put bilo uređeno francuskim propisima na području Ilirskih provincija. Nakon toga, autorsko je pravo bilo prvi put uređeno 1846. godine kada je na snagu stupio austrijski *Patent o zaštiti književnog i umjetničkog vlasništva*. Prvi hrvatski *Zakon o autorskom pravu* donio je 1884. godine Ugarski sabor kojeg je dalje Republika Hrvatska uredila autorsko pravo kao pravo *Zakonom o autorskom pravu* 1991 (izmjene i dopune 1993).¹²⁷

Autorsko pravo u Hrvatskoj se provodi preko ZAMP-a. Tako su se sve glazbene udruge dogovorile kako licenciranje glazbe ide preko jedinstvenog sustava, čime se procedura pribavljanja svih potrebnih odobrenja znatno pojednostavljuje te se smanjuju ukupni troškovi. Sve prikupljene naknade dobivaju udruge ili autori koje daje sam distributer. Ovaj sustav

¹²⁴ Zakon o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti

¹²⁵ Ibid

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Enciklopedija (2018) Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771> (12.02.2019.)

omogućuje korisnicima, ukoliko žele koristiti glazbu iz cijelog svjetskog glazbenog repertoara oni putem ZAMP-a dobivaju potrebna odobrenja za to.¹²⁸

Hrvatski dizajn vezan je uz iskustva umjetničkog obrta, odnosno uz djelovanje Obrtničke škole u Zagrebu koja je osnovana davne 1882. godine i uz udrugu umjetnika *Djelo* koja se zauzimala za promicanje nacionalne prepoznatljivosti.¹²⁹

Suvremeno oblikovanje u Hrvatskoj se pojavilo nakon 1945. godine u školi Primijenjenoj umjetnosti gdje je osnovan odjel za industrijsko oblikovanje, a vezano je uz djelovanje članova EXIT 51, koji su svojim umjetničkim radovima pridonijeli likovnim teorijama u Hrvatskoj. Ključna osoba koja je bila u promicanju ideja industrijskog dizajna bila je B. Bernardi, autor pionirskih total-dizajn.¹³⁰

Uvjeti za zaštitu industrijskog dizajna u Hrvatskoj su novost i jedan individualan karakter dizajna, no ovi uvjeti ne ispituju se po nekoj određenoj službenoj dužnosti u postupku registracije industrijskog dizajna.¹³¹

Stoga se u Hrvatskoj industrijski dizajn neće moći registrirati ukoliko se otkrije da on ne udovoljava svim napisanim smjernicama i ako dizajn sadrži neke od zaštićenih elemenata zaštićenih člankom Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva. U Republici Hrvatskoj postupak registracije industrijskog dizajna u prosjeku traje oko 5,6 mjeseci¹³²

Sada će se prikazati primjer dvodimenzionalnog dizajna poznate kompanije Croatia Airlines. Ovaj dizajn izradila je Ivana Ivanković. Poznata je dizajnerica za ovu kompaniju već dugi niz godina.

Jedan od najpoznatijih dizajna za kompaniju je svakako uzorak na repu aviona po kojima se avioni i dan danas prepoznaju diljem svijetu i u koju god zračnu luku da slete.

¹²⁸ ZAMP (2018) Preuzeto s https://www.zamp.hr/uploads/documents/brosure/HDS_ZAMP_Info.pdf (09.03.2019.)

¹²⁹ Enciklopedija (2018)Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771> (12.02.2019.)

¹³⁰ Ibid

¹³¹ DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb, str. 10.-12.

¹³² Ibid

Slika 1 *Industrijski dizajn, uzorak na repu aviona (autorica: Ivana Ivanković)*

(Izvor: DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb, str. 3.)

Mnoga poduzeća posvećuju mnogo vremena i sredstava kako bi povećala svoju privlačnost dizajna proizvoda, a mnogi i iz sljedećih razloga:¹³³

- Prilagodba proizvoda radi privlačenja tržišnih segmenata: neznatne izmjene u dizajnu nekih proizvoda (pr. Ručni sat) mogu ih učiniti prikladnim za različite dobe i kulturne funkcije. Dakle, funkcija sata je ista, ali ukrasi su različiti prema djeci i odraslima.
- Stvaranje nove tržišne niše: mnoge tvrtke stvaraju tržišnu nišu uvođenjem kreativnog dizajna za nove proizvode, kako bi se takvi proizvodi razlikovali od onih konkurentskih.
- Jačanje brendova (robne marke): kreativni dizajn često se kombinira s razlikovnim žigovima, kako bi se povećala raznovrsnost robne marke pojedine tvrtke.

Republika Hrvatska ima 19 registriranih zaštićenih proizvoda na razini EU, a oni su redom: ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres, Neretvanska mandarina, ogulinski kiseli kupus, istarski pršut, krčko maslinovo ulje, korčulansko maslinovo ulje, paška janjetina, varaždinsko zelje, slavonski med, šoltansko maslinovo ulje, baranjsku kulen, drnški pršut, krčki pršut, poljički zeljanik, zagorski puran, slavonski kulen, međimursko meso 'z tiblice. U postupku su još i paški sir, Istra, paška sol, lička janjetina, zagorski mlinci, bjelovarski kvari, rudarska greblica i

¹³³ DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb, str. 3

varaždinski klipiči. On njih se još svakako ističe originalni zadarski liker koji se proizvodi tradicionalno po njihovoj recepturi još iz 16. st. Maraschino je liker koji ima kristalnu prozirnost i poznati je već diljem svijeta u svojoj prozračnosti i pitkosti.¹³⁴

Oznake zemljopisnog podrijetla štite se kao prava intelektualnog vlasništva u Hrvatskoj, za proizvoda i usluge koje nisu obuhvaćeni posebnim propisima, sukladno Zakonu o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda. Registracija oznake zemljopisnog podrijetla odnosno oznaka izvornosti ima neograničeno trajanje na teritoriju Hrvatske, a njihovo se pravo korištenja stječe za razdoblje od 10 godina i može se produživati neograničeno za isto razdoblje.¹³⁵

Oznaka izvornosti specifičan je oblik zaštite zemljopisnih oznaka koje podrazumijeva uključenost posebnih prirodnih utjecaja i ljudskih čimbenika neke određene zemljopisne sredine i daje osobitu kvalitetu samom proizvodu kao i sva svojstva koje taj proizvod ima.¹³⁶

U Republici Hrvatskoj postoje oznake koje označavaju da se radi upravo o proizvodima proizvedenim u Republici Hrvatskoj i može se reći kako se oni po tome razlikuju od ostalih proizvoda. Kad bi se malo dublje pogledalo u samu potrošačevu srž, može se reći kako je potrošačima jako bitno da je neki proizvod proizveden u njihovoj državi. Već smo nekoliko mjeseci svjedoci zaraženog mesa u Poljskoj.

Način na koji se označavaju proizvodi u Republici Hrvatskoj od ostalih prikazano je na slici 2.

Jednu od najvažnijih uloga u intelektualnom vlasništvu ima Državni zavod za intelektualno vlasništvo. Kod zaštite zemljopisnih oznaka podrijetla i oznaka izvornosti nadležno je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva u skladu sa Zakonom o hrani i Zakonom o vinu, te drugim odgovarajućim propisima.

¹³⁴ HRTURIZAM (2018) Preuzeto <http://hrturizam.hr/hrvatska-ima-19-registriranih-zasticenih-proizvoda-na-razini-eu-a-jos-10-ih-u-postupku-registracije/> (09.03.2019.)

¹³⁵ Genius Croatia (2019) Preuzeto s http://genius-croatia.com/dt_portfolio/oznaka-zemljopisnog-podrijetla-oznaka-izvornosti/ (21.02.2019.)

¹³⁶ Hamagbicro.hr (2018) Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2018/03/Vrijednost-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-za-poduzetnike.pdf> (09.03.2019.)

Slika 2 Prikaz označavanja hrvatskih proizvoda

(Izvor: Hamagbicro.hr (2018) Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2018/03/Vrijednost-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-za-poduzetnike.pdf>
(09.03.2019.)

5.1.3. Međunarodni Ugovori u kojima je Hrvatska stranka

Republika Hrvatska broji niz međunarodnih ugovora u kojima je stranka, tako možemo redom nabrajati sljedeće:

- Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine, nazvani još i Pariški akt, 1971. Dana 8.listopada 1991. godine u Narodnim je novinama prikazani Međunarodni ugovor pod brojem 12/93 i 3/99.
- Univerzalna konvencija o autorskom pravu prema izvornom tekstu (Ženeva, 1952.)
- Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju. (Rimska konvencija 1961.)
- Univerzalna konvencija o autorskom pravu revidirana u Parizu (1971.)
- Konvencija za zaštitu proizvođača fonograma od neodobrenog umnožavanja njihovih fonograma (Fonogramska konvencija – Ženeva, 1971.)
- Konvencija o distribuciji signala za prijenos programa preko satelita (Satelitska konvencija, Brisel, 1974.)
- Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (Ženeva, 1996.)

- Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, Ženeva, 1996.)

O ovim ugovorima i Konvencijama je bila riječ u prethodnom poglavlju.

5.1.4. Problemi i moguće mjere zaštite

Svakodnevno se susrećemo sa pojmom plagijat koji označava način na koji se neko djelo kopiralo i način na koji se nečiji rad ukrao. Može se reći kako je danas najveći problem dostupnost iz razloga jer sve ono što se stavlja na Internet je i lako dostupno. Prava je pitanje kako se od toga može zaštititi. Zaštititi se može jedino na način da se istaknu informacije da je određeni proizvod zaštićeni određenim pravima koja su prikazana na slici 3.

Slika 3 Oznake izvornosti

(Izvor: HRTURIZAM (2018) Preuzeto <http://hrturizam.hr/hrvatska-ima-19-registriranih-zasticenih-proizvoda-na-razini-eu-a-jos-10-ih-u-postupku-registracije/> (09.03.2019.)

Rizik zlouporabe svih oblika intelektualnog vlasništva je jako velik i može se na bilo koji način i bilo koji oblik jako vješto prekopirati. Procjenjuje se kako je globalna prodaja zaštićenih proizvoda s oznakom zemljopisnog podrijetla na području Europske Unije iznosila 54,3 milijuna Eura i procjenjuje se da se proizvodi koji su zaštićeni oznakom zemljopisnog podrijetla na području Europske Unije prodaju prosječno za 2,23 puta višu cijenu od proizvoda koji su slične kvalitete i nisu zaštićeni takvom oznakom. Može se reći zlouporabe oznaka zemljopisnog podrijetla jako visoki, stoga je potrebno u vidu toga imati određene motive kao što su tzv. “slobodni jahač” koji na određeni proizvodi stječu na neovlašteni način korist od uporabe naziva oznake zemljopisnog podrijetla za proizvode koji su slabije kvalitete i koji potječu iz zemljopisnih područja koja nemaju jednaki ugled, ako neko veće poznatije mjesto. Ključno je

zaštiti oznaku zemljopisnog podrijetla kako bi se svi proizvođači koji su ovlašteni koristiti oznaku, mogli zaštititi od drugih proizvođača koji ne žele koristiti njihovu oznaku. Svaka osoba koja neovlašteno uzme određenu oznaku, pravo od autora biti će kažnjeno gonjena. Svi proizvodi koji nose oznaku izvornosti imaju dokazane karakteristike koji su rezultat isključivo tog mjesta iz kojeg proizvod dolazi. Proizvodi koji su zaštićeni oznakom izvornosti imaju specifične karakteristike ili ugled koji ih povezuje s određenim područjem, a barem jedan stadij proizvodnog procesa mora se odvijati na tom području.¹³⁷

5.2. Intelektualno vlasništvo u Kini

Koncept intelektualnog vlasništva privukao je mnogo više pozornosti na svjetskoj sceni nego prije. Zaštita intelektualnog vlasništva danas je sve više u dinamičnoj fazi transformacije. Intelektualno vlasništvo ima sve veću ulogu u današnjem društvenom svijetu i s međunarodnim suradnjama na području znanosti i tehnologije kao i gospodarski razvoj. U ovom dijelu rada opisat će se Kina, najmnogoljudnija država na svijetu. Koncept prava intelektualnog vlasništva nije samo za one koji rade u akademskoj zajednici, već je to široko priznati pojam koji se temelji na znanju čovjeka kojeg gradi kako bi se pomoglo čovječanstvu.¹³⁸

Kina je postigla izuzetno dobre rezultate u zaštiti prava intelektualnog vlasništva, a sudeći prema riječima šefa Državnog ureda za intelektualno vlasništvo Shena Changyua koji je jednom prilikom rekao kako se izvršila procjena postignuća Kine u navedenom sektoru od 2008. godine uz predstavljanje nacionalne strategije vezane uz intelektualno vlasništvo, a izjavio je sljedeće:¹³⁹

„Kina će ubrzati modernizaciju sustava i sposobnosti upravljanja pravima intelektualnog vlasništva te dalje promicati primjenu i transformaciju intelektualnog vlasništva kako bi stvorila više društvenih pogodnosti“.

Kineski stručnjak za procjenu prava intelektualnog vlasništva Yan Junqi, rekao je kako je Kina ostvarila iznimna postignuća u provedbi nacionalne strategije zaštite intelektualnog vlasništva, a s time da je i ta strategija paralelno podržavala društveni i gospodarski razvoj.

¹³⁷ Hamagbicro.hr (2018) Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2018/03/Vrijednost-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-za-poduzetnike.pdf> (09.03.2019.)

¹³⁸ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹³⁹ Ibid

Može se reći kako je Kina tijekom prošle godine ostvarila 1,38 milijuna patentnih prijava za izume, što je zapravo porast od 14,2% čime oni ističu kako je to najviša razina kroz posljednjih sedam godina. Kina i je država koja je poznata po različitim izumima.¹⁴⁰

Smatra se kako su prava intelektualnog vlasništva manje razvijena, a uz to im je dano i manje pažnje na područjima Azije. Može se reći kako je to prva asocijacija da su intelektualna vlasništva na Istoku i Zapadu različita.¹⁴¹ Krajem 1970-tih godina započela je s provedbom reformi koje su osigurale visoki ekonomski rad. Kina se danas smatra jednom od najbržih rastućih zemalja svijeta. Kina je država koja je poznata po inovativnosti, a njihovi naponi da usvoje intelektualno vlasništvo pojavili su se tek ratifikacijom Sporazuma o trgovinskim odnosima između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine, davne 1979. godine. Tako je prva grupa kineskih zakona o zaštiti intelektualnog vlasništva osigurala znatno manje zaštite prava vlasnika inovacije u usporedbi sa našim, Zapadnim zakonima.¹⁴²

Ističe se kako je vrijeme trajanja zaštite dvadeset godina za pravo, dok je deset godina za ostale patente. U Kini se razlikuju tri vrste patenta:¹⁴³

- Patent za inovaciju na području tehnologije, ona koja je nova i ima praktičnu primjenu,
- Patent za nova tehnička rješenja,
- Patent za izvorni dizajn.

Kako ne postoji zaštita patenta prije njegovo odobrenja, u slučaju kršenja prava intelektualnog vlasništva sam vlasnik može poduzeti pravne mjere tek nakon što dobije službeno odobrenje.¹⁴⁴ Kina se priključila mnogim većim međunarodnim konvencijama o intelektualnom vlasništvu i potpisala je razne sporazume s organizacijama za nadzor patenta u 23 zemlje svijeta i regije. U svojem poslovanju imaju Ured za patentno tužiteljstvo koje predstavlja inicijativu u cilju ubrzanja procedura za tuženja u slučaju da dođe do kršenja prava patenata. Kako Kina postiže odlične rezultate, govori i to da je tijekom prošle dvije godine bila na drugom mjestu po

¹⁴⁰ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹⁴¹ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 94.

¹⁴² Fleming, D. (2006): „Intellectual Property Rights in China“, str. 40.- 44.

¹⁴³ China IPR SHE Helpdesk (2013) Preuzeto s http://www.chinaiprhelpdesk.eu/sites/all/docs/publications/Intellectual_Property_Systems_China_Europe_Comparison.pdf (13.02.2019.)

¹⁴⁴ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.

međunarodnim patentnim prijavama i to sa 51 000 zahtjeva za Ugovor o suradnji na temelju patenta. Tijekom 2017. godine Shen, šef Državnog ureda za intelektualno vlasništvo, istaknuo je kako će Kina podići međunarodnu suradnju na višu razinu te u tom smislu promicati zaštitu intelektualnog vlasništva.¹⁴⁵

Kina je država koja je u svijetu poznata po tome jer imaju slabije zaštićena prava vlasništva, a uz to imaju visoku tehnologiju tako da im bilo kakvo kopiranje i krivotvorenje nikako nije problem. Zemlje koje su visoko razvijene, poput zemalja kao što su Njemačka, Francuska ili Japan, godinama su Kinu gledali kao zemlju koja nema uređen institucionalni okvir za reguliranje poslovne prakse, uključujući i intelektualno vlasništvo.¹⁴⁶ Utjecaj na stabilnost odnosa sa SAD-om će biti toliko loše dok se god ne iskorijeni krivotvorenje.¹⁴⁷

Logistički i komunikacijski napredak omogućuje malim i srednjim poduzećima da budu prisutna na svim daljnim tržištima. Mala i srednja poduzeća u azijskim zemljama potaknuta primjerima iz zemlja koja imaju bolje gospodarske uspjehe i bolju primjenu intelektualnog vlasništva kako bi se stekla određena konkurentnost i kako bi se zaštitile inovacije. Za neke poduzeća kopiranje je još uvijek prihvatljiv način prijenosa tehnologije. No, kako je spomenuto, ima sve više azijskih poduzeća koja ulažu u razvoj intelektualnog vlasništva i samo pojam upravljanja s intelektualnim vlasništvom te se razvija zajednička svijest istočnog i zapadnog svijeta, a samo pravo intelektualnog vlasništva se uvodi u poslovni svijet.¹⁴⁸ S razvojem i primjenom sustava zaštite intelektualnog vlasništva u Kini, inozemna su poduzeća promijenila stajalište, a prenosi i visoku tehnologiju na području Kine.¹⁴⁹

5.2.1. Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu

Kina u današnjem vremenu ima tri suda za prava intelektualnog vlasništva te revidira svoj Zakon o patentima kako bi uspostavila kazneni sustav za štetu koja nastaje kršenjem prava intelektualnog vlasništva. Od 2008. godine revidirali su zakon o zaštitnim znakovima i autorskim pravima, a sustav prava intelektualnog vlasništva dobiva jači oblik. U proteklih je

¹⁴⁵ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹⁴⁶ De Filippo, G., Ip, C. (2006): „Leaks in the Great Wall“ CIO, str. 1.

¹⁴⁷ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 94.

¹⁴⁸ McHardy Reid, D. (2000): „Intellectual Property Rights in the Global Economy“ Washington, DC: „Institute for International Economics, str. 14.

¹⁴⁹ Scott, A. (2006): „Intellectual asset management: protectiong IP in Chin“, Chemical Week, str. 21.

pet godina istraženo kako je za 192 000 slučajeva donesena kazna zbog kršenja i krivotvorenja patenta, uz 173 000 slučajeva kršenja, kao i krivotvorenja zaštitih znakova. Što je jako veliki broj. Može se reći kako je razina socijalnog zadovoljstva vezana uz zaštitu prava intelektualnog vlasništva u Kini je porasla tek između 2012.-2017. godine sa 63,69% na 76,69% kako je rekao Državni ured za intelektualno vlasništvo. Kina je uspostavila 19 centara za zaštitu intelektualnog vlasništva diljem zemlje s ciljem pružanja prikladnijih i učinkovitijih kanala po nižim troškovima i ubrzanje autorizacije odnosno potvrde prava.¹⁵⁰ Ciklus obrade slučajeva kod kršenja patentnih prijava skratio se na jedan mjesec s preko tri mjeseca koliko je taj ciklus trajao prije. Ciklus za odobrenje patenta prijava skratio se na jedan mjesec preko tri mjeseca koliko je taj ciklus trajao prije, dok se ciklus za odobrenje izuma skratio s prosječnih 22 mjeseca na tri mjeseca. Isto tako, ciklus pregleda za registraciju zaštitnog znaka skraćen je na osam mjeseci s ukupno devet. Iz ovoga se može vidjeti kako se na pozitivni način promijenio sustav Kine.¹⁵¹

Kako je Kina članica Svjetske trgovinske organizacije od 2001. godine zahtijeva se uspostava Zakona o intelektualnom vlasništvu čije je onda djelovanje u skladu s minimalnim standardima. U siječnju 2015. godine Kina je objavila akcijski plan u kojoj napismeno govore o daljnjoj provedbi strategije o pravima intelektualnog vlasništva. U tom planu ističu se ciljevi i mjere za prikupljanje, upotrebu, zaštitu kao i upravljanje pravima intelektualnog vlasništva i to za razdoblje od 2014. godine do 2020. godine. Ističe se kako je jako važna daljnja provedba kao i jamstvo za produbljivanje cjelokupnih reformi kao i vrijedan potez u promicanju gospodarske prilagodbe. Danas su prava intelektualnog vlasništva slična onima europskim, a najveća je razlika između primjene i u Kini je intelektualno vlasništvo priznato samo ako su registrirani i ako zaštita vrijedi od dana registracije. Ističe se kako je zaštita intelektualnog vlasništva teritorijalna, što znači da zaštita vrijedi samo na području Kine.¹⁵²

Autorska prava u Kini regulirana su Zakonom o autorskom pravu i donesena su 2010. godine. Kina je potpisnica Ugovora iz Berna kao i Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva prema kojima su autorska prava automatski zaštićena. U Kini zaštitni žig vrijedi najviše dvije godine, a EU razdoblje zaštite traje tri godine. Zaštita dizajna vrijedi

¹⁵⁰ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹⁵¹ Ibid

¹⁵² Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

kraće nego u EU, dakle za 15 godina skratili su vijek, što znači da kod njih zaštita dizajna vrijedi 10 godina.¹⁵³

5.2.2. Provedba prava intelektualnog vlasništva u Kini

Autorska prava u Kini javljaju se automatsko nakon stvaranja djela. Kina dopušta dobrovoljno registriranje autorskih prava. Registracija autorskih prava u Kini je dosta jeftina, jednostavna i općenita. No, ako autorsko pravo nije registrirano ili ne planira njegova registracija, potrebno je navoditi evidenciju o stvaranju i vlasništvu, odnosno upisati ime autora, datum izrade i korištenje simbola copyright.¹⁵⁴

Da bi se poduzela patentna zaštita u Kini, izumitelj ili vlasnik mora podnijeti kinesku patentnu prijavu. Postoji tri načina podnošenja patenta, a oni su: upisivanje izravno u Kini, gdje se stranim podnositeljima preporuča da uzmu patentnog agenta koji će im pomoći kod obrade podnošenja prijave patenta. Podnošenje prijave patenta i cijeli postupak može trajati i do 12 mjeseci kako bi se utvrdile sve stavke prema Ugovorima o patentima. Svaki vlasnik patenta sudjeluje u aktivnostima koji su vezani samu zaštitu patenta u Kini, a time ga se uvid u kineski patentni sustav. Napominje se kako su patenti teritorijalno pravo i stoga su oni provedeni u zemljama u kojima se formalno zatraži zaštita. Ispitivanje takvih patenta može trajati i do 3 godine.¹⁵⁵

Animirane slike i dizajn zaštićeni su u Kini od 01. svibnja 2014. godine. Zaštitu industrijskog dizajna mogu može prijaviti bilo koje kinesko poduzeće ili autor kao i bilo koji strani autor. Prosječni rok za dobivanje registriranog dizajna u Kini je oko 3-8 mjeseci od datuma podnošenja prijave. Svi dokumenti koji su podneseni prema kineskom zakonu o patentima i njegovim provedbenim propisima moraju biti na kineskom jeziku. Na svim fotografijama koje podnositelj daje treba biti jasno naznačen dizajn proizvoda za koji se traži patentna zaštita.¹⁵⁶

¹⁵³ China IPR SHE Helpdesk (2014) Preuzeto s http://www.chinaiprhelpdesk.eu/sites/all/docs/publications/Intellectual_Property_Systems_China_Europe_Comparison.pdf (13.02.2019.)

¹⁵⁴ Delegation od the European Union to China (2016): „IPR in China: Guidance for Researchers“, China, str. 1.-7.

¹⁵⁵ CNIPA (2018) Preuzeto s <http://english.sipo.gov.cn/patentexamination/referencematerials/970014.htm> (09.03.2019.)

¹⁵⁶ Ibid

5.2.3. Problemi i moguće mjere zaštite

Kina je poduzela određene mjere za poticanje preobrazbe intelektualnog vlasništva u stvarnu primjenu. Čak je 80% sveučilišta u Kini uspostavilo određene institucije za upravljanje intelektualnim vlasništvom u puno radno vrijeme ili skraćeno radno vrijeme. Više od 60% sveučilišta uspostavilo je sustav distribucije od interesa koji se odnosi na ovaj sektor. Od 2008. godine do 2016. godine, Kineska je akademska zajednica povećala prijenos prava intelektualnog vlasništva s 257 na 1154 slučaja, a ukupni prihod porastao je na 642 milijuna yuana, što je oko 100 milijuna američkih dolara na 2,56 milijardi yuana. Transformacija i primjena intelektualnog vlasništva dovela je do sve bržeg razvoja industrije. Uz to, ističe se kako je dodana vrijednost kineskih industrija s korištenjem patenata iznosila 12,4% BDP-a.¹⁵⁷

Kina je prikazala želju da privuku strane investitore i tehnologije kao glavni razlog uvođenja Zakona o intelektualnom vlasništvu. Postoje brojna mala i srednja poduzeća u Kini koje prodaju svoje proizvode. Treba biti svjestan kako postoje razne piratske aktivnosti temeljem kojih druga strana uživa o ukradenim proizvodima, dok glavnog autora financije zaobilaze. To je jedan od rastućih problema s kojima se danas susreće svaka država, a ne samo Kina. Cijena piratskih sadržaja je znatno manja od cijene originala. Kako je danas tehnologija u punom mahu, može se reći kako i kopija proizvoda izgleda toliko vjerno da ona može zavarati samog potrošača. Isto tako, kineska se odjeća danas prodaje pod odjećom koja je proizvedena u drugim dijelovima svijeta i s visokom kvalitetom, no, stvarnost je drugačija i mora se biti svjestan kako njihovo kopiranje izgleda toliko vjerno da se treba malo dublje pogledati da li je komad neke odjeće ili određeni proizvod original ili jako dobro napravljena kopija. Može se reći kako Kina kao država ima dosta nisku kupovnu moć potrošača, stoga su oni kopiranje stvorili kako bi si priuštili ono za što nemaju dovoljno novaca. Kao sustav zaštite uključuje se zakonodavna, administrativna i pravna zaštita, kao i tehnička i upravljačko - organizacijska zaštita.

Zbog kulturnog utjecaja i složenih operativnih postupaka primarna slabost izvršenja leži u agenciji za provedbu. Neke agencije su relativno spore u donošenju odluka.¹⁵⁸ U Kini se

¹⁵⁷ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹⁵⁸ Endeshaw, A. (1996). Intellectual property in China: The roots of the problem of enforcement. Singapore: Acumen, str, 24.

preporučuje da se smisle kazne svima onima koji će zloupotrijebiti tuđi rad u javnoj obrazovnoj svrsi.¹⁵⁹

5.3. Intelektualno vlasništvo u Sjedinjenim Američkim Državama

Može se reći kako je zaštita intelektualnog vlasništva neelastičan zahtjev za inovacije i razvoj u bilo kojoj zemlji. Kao vodeća svjetska velesila u Sjedinjene Američke Države dijele najmanje tri zajednička interesa u jačanju zaštite prava, a ona su sljedeća:¹⁶⁰

- Zaštita intelektualnog vlasništva je zajednički zahtjev između Kine i SAD-a zbog jačanja gospodarstva i gospodarske konkurentnosti. Neki ovo uspoređuju kao most koji povezuje inovacije i tržište, što i u globalu je. SAD je taj koji stvara nove inovacije, a Kina predstavlja globalno tržište.
- Zaštita prava intelektualnog vlasništva je temeljni dio međunarodnog, gospodarskog i trgovinskog sustava. Kina i SAD dijele određene zajedničke interese stoga je bitno da rade na zaštiti prava intelektualnog vlasništva. Time se želi reći kako Kina širi svoj proces otvorenja, a time želi da se usklade svi standardi međunarodnog trgovinskog sustava.
- Zaštita prava intelektualnog vlasništva između dvije zemlje kao što je to Kina i Sjedinjene Američke Države treba biti ojačana zbog veličine trgovine. Danas su Sjedinjene Američke Države jedno od najvećih izvornih tržišta. Kako su to obje zemlje koje su na dosta visokoj poziciji, obje imaju visoka očekivanja što se tiče intelektualnog vlasništva.

Sjedinjene Američke Države naprednije su u mnogo područja u inovacijskim konceptima kao i razvoju tehnologije od Europe, ali i Kine. Dakle, postoji veća mobilnost kapitalnih dobara, stanovnika, kao i znanja unutar američkog gospodarskog razvoja koja ne potiče samo aglomeraciju razvoja, već potiče i omogućava razvoj različitih proizvoda i mehanizama kojima se u potpunosti iskorištavaju lokalne inovacijske aktivnosti.¹⁶¹

¹⁵⁹ Kong, Q. J. (2002). China in the WTO: Protection of foreign intellectual property rights. EAI Background Brief, No. 134.

Singapore: East Asian Institute, National University of Singapore, str. 45.

¹⁶⁰ CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)

¹⁶¹ Crescenzi, R. i suradnici (2007): „The territorial dynamics of innovation: a Europe-United States comparative Analysis. Journal of Economic Geography, str. 673.-709.

5.3.1. Provedba Zakona o intelektualnom vlasništvu

Zakon o intelektualnom vlasništvu bavi se pravilima osiguranja i provedbom zakonskih prava na izume, kao i druga umjetnička djela. Kao što Zakon štiti vlasništvo nad osobnom imovinom, tak se štiti i kontrola nematerijalne imovine. Svrha Zakona je poticati ljude da razvijaju kreativna djela koja će društvu donijeti korist bez straha od pronevjere od strane neke druge osobe koja bi zlonamjerno drugoj osobi činila pogrešku.¹⁶² Članak 1. Zakona o zaštiti autorskim pravima govori kako Ustav SAD-a daje Kongresu ovlaštenje da se autorima i izumiteljima dodjeli isključivo pravo na njihove izume. Odjeljak 8 također govori kako se Kongresu daje ovlast da regulira međunarodnu vanjsku trgovinu, dajući tako dodatnu potporu za sve pravo na zakonodavstvo u tom području. Zakon o intelektualnom vlasništvu koji donosi Kongres provode dvije vladine agencije, a to su Ured za patente i žigove SAD-a kao i Ured za autorska prava SAD-a. Patent izumitelju daje pravo da koristi svoje proizvode na tržištu, odnosno da profitiraju na način da će to prenijeti na nekoga drugoga. Ovisno o vrsti izuma, zaštita patenta prema Zakonu vrijedi 20 godina. Patentna zaštita bit će odbijena ako se pokaže da je izum u dizajnu ili da on nije koristan kao i moralno uvredljiv.¹⁶³

Zaštitni znakovi odnose se na simbole, imena i slogane velikih kompanija koje koriste identifikaciju robe i usluga. Prava na njih mogu trajati vječno. Autorska prava primjenjuju se na spise, filmove, arhitekturu i druge izvore intelektualnog i umjetničkog izražaja. Većina autorskih prava vrijedi za života autora i plus 70 godina poslije njegove smrti. Prema Zakonu, kako bi se autori zaštitili od kršenja prava i povreda, trebaju poduzeti niz mjera. Ističe se kako davanje obavijesti da se djelo ne smije kopirati može nužno utjecati na smanjenje samog kopiranja određene oznake ili dijela. Isto tako, označavaju se dodatne pravne koristi i stavlja vlasnika u bolji položaj kod kaznenog gonjenja određene osobe na sud, ako dođe do toga.¹⁶⁴

Prema Zakonu, ako dođe do povrede bilo kakvih oblika prava, vlasništvo se izvršava na sudu. No, prije podnošenja tužbe, valja se savjetovati s odvjetnikom o daljnjim mjerama. Slučajevi povrede su iznimno skupi i tko počini bilo kakvu povredu protiv druge osobe i njegovog vlasništva biti će financijsko gonjen. Prava intelektualnog vlasništva su nevjerojatno unosna. Zbog tužbi su bankrotirale jedne od najvećih firmi, a profitirale one najmanje. Postoje određene

¹⁶² HG.org (2019)Preuzeto s <https://www.hg.org/intell.html> (19.02.2019.)

¹⁶³ Ibid

¹⁶⁴ Ibid

tvrtke koje su specijalizirane kako bi pomogle autoru da brani svoje pravo, profitira od njega i slično.¹⁶⁵U rujnu 2011. godine donesen je novi Zakon o američkim izumima koji je označavao najveću reformu zakona o patentu u povijesti SAD-a. Jedna od novosti u Zakonu je pomak sa sustava „prvog izuma“ na sustav „prve prijave“. Takav se sustav danas primjenjuje na gotovo svim zemljama svijeta.¹⁶⁶

5.3.2. Provedba prava intelektualnog vlasništva u Sjedinjenim Američkim Državama

U Sjedinjenim Američkim Državama postoji nekoliko različitih vrsta patenata. Ističe se kako su najvažniji patenti za izume ili otkriće novog i korisnog procesa, opreme ili stroja koji se odobrava na razdoblje od deset godina. Tako u Sjedinjenim Američkim Državama postoje tri različite vrste patenta, a to su:¹⁶⁷

- Patent za novi tehnološki izum,
- Patent za dizajn,
- Patent za nove biljne vrste.

Autorska prava automatski se zaštićuju ako su ona izvorna i opipljiva, odnosno ako su ona u nekom stalnom obliku. Pod pojmom mjerodavnosti američkog Ureda su ona autorska prava koja imaju jedinstvene ovlasti. Zaštita autorskih prava daje se onim autorima koja izvorno imaju objavljena ili neobjavljena djela, a ona vrijede od tog trenutka kada je rad gotov, što znači da tek tada rad postoji u opipljivom obliku. Registracija nije obavezna, no, ona je potrebna ukoliko se dođe do određenih problema i ako se dođe do sudske parnice. SAD je potpisnik konvencija o autorskim pravima u mjerodavnosti Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Univerzalne konvencije o autorskim pravima. Ured za dizajn i žig zadužen je za procjenu prijave na temelju kojih se odobrava zaštita. Zaštita dizajna uređena je Zakonom o patentu, a ona se odobrava na razdoblje od deset godina. Zaštitni žig koji za razliku od autorskih prava, ne dobiva svoja prava automatizmom, potrebno je ispuniti određene obrasce, te se dalje temeljem toga ispunjavaju dva uvjeta, a oni su različitost i mogućnost komercijalizacije.

¹⁶⁵ HG.org (2019)Preuzeto s <https://www.hg.org/intell.html> (19.02.2019.)

¹⁶⁶ Ibid

¹⁶⁷ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

Sjedinjene Američke Države dio su Madridskog protokola kojim se utvrđuje međunarodna registracija žiga.¹⁶⁸

Kao primjer industrijskog dizajna navodi se kompanija Duracell koja je do 1980. godine proizvodila samo jedan proizvod, a to su alkalne baterije. Tijekom 1981. godine zaposlili su dizajnerske stručnjake za proizvodnju džepnih baterija, koja su onda dalje 1982. godine bila lansirana na tržište. Nakon dvije godine ova kompanija i njihove džepne baterija dobile su nagradu United Kingdom Design Council Award. Duracell je postupno tijekom godina uveo i mnoge druge proizvode kao što su džepne svjetiljke različitog dizajna za različita ciljna tržišta. Džepne svjetiljke osvojile su srca mladih potrošača jer su bile dizajnirane u modernim bojama. Inovativna funkcionalna svojstva proizvoda zaštićena su patentima, a dizajn je zaštićen u svim glavnim zemljama u kojima tvrtka Duracell posluje.¹⁶⁹

5.3.3. Problemi i moguće mjere zaštite

Ekonomski odnos između zemalja kao što su Sjedinjene Američke Države i Kina počeli su intenzivirati posljednja tri desetljeća. Kina je danas druga država po važnosti kao američki trgovinski partner, a mnoga američka poduzeća sudjeluju na kineskom tržištu kako bi predstavili svoje proizvode i time povećali globalnu konkurentnost.¹⁷⁰ Američko-kineski odnosi još uvijek nisu u najboljem redu unatoč njihovoj jakoj povezanosti, a većim djelom i iz toga jer Sjedinjene Američke Države smatraju kako Kina nije potpuno prešla slobodno tržište gospodarstva. Iako je Kina otvorila tržište robe i kapitala, još uvijek veliku ulogu igraju one državne politike koje remete slobodno kretanje između trgovine i ulaganja. Godine 2014. Kina je najavila kako odobrava uvoz novih biotehničkih vrsta američke soje i kukuruza kao i poboljšanje zaštite zaštitnim znakom za neke određene poljoprivredne proizvode. Isto tako najavilo se da će se riješiti izmjena Zakona o poslovnim tajnama te jačanje suradnje sa SAD-om o promicanju prodaje proizvodnih dobara i usluga u Kini te odlučili pojednostaviti procese i smanjiti birokraciju za uvoz lijekova i medicinskih uređaja.¹⁷¹ U veljači 2015. godine SAD je

¹⁶⁸ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

¹⁶⁹ DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb, str. 16.

¹⁷⁰ Morrison, M. (2015): „China-U.S. Trade Issues Congressional Research Service“, str. 30.

¹⁷¹ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

prijavio spor protiv Kine kod Svjetske trgovinske organizacije zbog utvrđenja mjera koje, kako navodi autor, osiguravaju subvencije kineskim izvozima poduzeća i to u nekoliko različitih sektora.¹⁷²

5.4. Opis zaštite intelektualnog vlasništva u Bugarskoj

U siječnju 2007. godine Bugarska se pridružila Europskoj i time ispunila sve ključne inicijative EU-a o preraspodjeli učinkovitosti intelektualnog vlasništva sa zakonodavstvom koje je u potpunosti usklađeno s europskim. Glavni zadatak je pokazati da zakonska regulativa intelektualnog vlasništva u Bugarskoj kroz ove godine u velikoj mjeri potpomaže svim autorima djela. Potreba za međunarodnom zaštitom intelektualnog vlasništva postala je očita kad su strani ulagači odbili pohađati Međunarodnu izložbu izuma u Beču davne 1973. godine jer su se bojali kako će njihove ideje biti ukradene i komercijalno razriješene.¹⁷³ Bugarski zakon o patentima stvoren je 1921. godine u skladu s Ugovorom iz Neuilly-sur-Seine, te je tada Bugarska bila obvezna pridružiti se Pariškoj konvenciji. Prvi bugarski zakon o patentima osvojen je na Bugarskom saboru 08. srpnja 1921. godine. Bugarska je pokazala kako se istinski želi pridružiti zajednici intelektualnog vlasništva tako što je ratificirala Konvenciju WIPO te je ona stupila na snagu 01. lipnja 1984. godine. U tom području bila su važna dva problema, a to su: potreba za ispunjavanjem zasebne prijave patenta u svakoj zemlji, a drugo je da se treba provesti tekst aplikacije u nekoliko različitih jezika. Godine 1973. uspostavljena je Konvencija Europskih patenta organizacije unutar značenja članak 19. Pariške konvencije. Bugarska je imala obveze u nacionalnom Zakonu o patentima provoditi sve propise koji su u vezama s patentnim sustavom. Republika Bugarska ratificirala je Madridski sporazum koji je stupio na snagu 09. studenog 2006. godine. Međunarodna registracijska oznaka vrijedi 10 godina. Međunarodna registracija jednaka je paketu nacionalnim naknadama upravljanja. Važno je da bugarski podnositelji zahtijeva znaju da se na temelju nacionalne registracije i putem obveznih posrednika u bugarskom patentnom uredu imaju zaštitu za njihove oznake za sve države prema Madridskom sporazumu.¹⁷⁴

¹⁷² Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

¹⁷³ Stefanova S. (2007): „Bulgaria and the Global System of Intellectual Property Rights Protection“. Str. 1.-5.

¹⁷⁴ Ibid

Trgovački sustav osigurava postupak registracije kojim se njegovom vlasniku dodjeljuje pravo u 27 država članica Europske unije. Klasifikacija dobara i usluga nudi prednost jedinstvene zaštite na tržištu više od 350 milijuna potrošača. To je idealan instrument kojim se želi prikazati suočavanje s novim izazovima. Dobra prilika za Bugarsku je bila to kad se pridružila Lisabonskom sporazumu. Industrijski dizajn je u Republici Bugarskoj zaštićeni prema Zakonu o industrijskom dizajnu.¹⁷⁵

5.5. Zaključna razmatranja

Može se reći kako se intelektualna prava vlasništva razlikuju od države do države. U ovom radu prikazane su opće odredbe prema kojima se takvo pravo zaštićuje. Prikazana su prava u sljedećim državama: Republika Hrvatska, Republika Bugarska, Kina i Sjedinjene Američke Države. Zaštita intelektualnog vlasništva je sve važnija u svijetu. U razvijenim zemljama, njegova uloga vidljiva je tek kod provođenja reformi, kao što smo vidjeli kod primjera Kine, promijenili su svoj sustav tek kad su uvidjeli da primjena ima vrijednost.

Tijekom posljednjih desetaka godina dogodile su se promjene koje su bitno utjecale na to. Sjedinjene Američke Države i (Japan) danas su zemlje s najrazvijenijim sustavom prava intelektualnog vlasništva. Kina se prema tome nametnula kao zemlja koja je vodeći svjetski proizvođač i koji ima vrlo važan utjecaj kao trgovinski partner. Iako su u Kini razvili sustav intelektualnog prava vlasništva, oni svejedno slove kao zemlja koja se baš i ne primjenjuje tih odredbi, a oni su i manje skloniji ulaganju. Kina i Sjedinjene Američke Države danas su u sukobu zbog političkih razloga. Potrebno je još puno odricanja kako bi se u Kini iskorišteno stav da se želi nešto kopirati.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Stefanova S. (2007): „Bulgaria and the Global System of Intellectual Property Rights Protection“. Str. 1.-5.

¹⁷⁶ Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad, str. 95.-96.

6. Zaključak

Može se reći kako intelektualno vlasništvo danas ima jako veliku ulogu u svim poduzećima. Prava intelektualnog vlasništva omogućuju nositelju autentičnost kod same zaštite autorskog djela. Danas se kreativnost i ljubav prema stvaranju cijeni manje, ali ona se na isti način zaštićuje kao i prije. Intelektualna prava vlasništva primjenjuju se na proizvode i usluge koje stvara autor, a isto vrijedi i za izume. Svi Zakoni i prava sadržani su u jedan ugovor temeljem kojeg se želi pokazati kako se stvaranje i novi izumi, koji utječu na poboljšanje čovječanstva i pozitivno djeluju na društvo, itekako cijene i od velike su važnosti.

Ideja intelektualnog vlasništva postoji od davnina i ona svojim pozitivnim stajalištem zaštićuje autora i njegu kreativnost. Cilj rada bio je objasniti kako se intelektualna vlasništva razlikuju u pojedinim državama. U današnjem svijetu koji je prepun krađe, krivotvorenja i inata prema drugom čovjeku koji je stvorio nešto za dobrobit čovječanstva, ovom zaštitom se želi pokazati kako je dobro misliti i djelovati pozitivno.

U prvom djelu rada opisana je povijest međunarodne zaštite intelektualnog prava vlasništva. Ističe se kako se prvi dokazi o postojanju intelektualnog prava vlasništva spominju u Venecijskom zakonu 1474. godine, prema tome, može se vidjeti kako se od davnina cijeni čovjekovo stvaranje.

Kroz rad je objašnjeni pojam intelektualnog vlasništva, a ono se definira kao posebna zakonska regulativa koja ima autore, izumitelje i ostale nositelje intelektualnog vlasništva. U daljnjem dijelu rada objašnjeni je značaj intelektualnog vlasništva kao i njegov razvoj sve do današnjeg dana. Time se željelo pokazati kako to nije nešto što se dogodilo prije par godina, već je to pojam koji ima i nosi vrijednost.

U drugom djelu rada objašnjena su područja zaštite intelektualnog vlasništva. Ona se dijele na autorsko pravo, patente, oznake, zaštita industrijskog dizajna, oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla te zaštitu poslovne tajne. U radu je svako od tih područja detaljno objašnjeno, kao i vrijeme zaštite svakog od tih područja.

Da bi intelektualno vlasništvo moglo djelovati za države, postoje međunarodni ugovori o intelektualnom vlasništvu. Oni se dijele na dvije skupine, a to su: autorska prava i industrijsko

vlasništvo. Svaka od tih skupina sačinjena je od niza Konvencija i ugovora temeljem koje intelektualno vlasništvo na jednaki način djeluje u zemljama diljem svijeta.

Praktični dio rada sačinjen je od analize država i njihovih gledišta intelektualnog vlasništva kao takvog. Objašnjeni su mogući problemi i moguće mjere zaštite, intelektualno vlasništvo u zemlji koja se opisuje kao i Zakoni i ugovori koji podržavaju intelektualno vlasništvo.

Može se reći kako ono ima svijetlu budućnost. Poduzeća su počela shvaćati kako informacije, poslovne tajne i sve ono što ih okružuje, trebaju zaštititi i s pravom posjedovati prava za to.

Isto tako, ljudi se počinju osvješćivati kako ne smiju uzimati tuđe radove, a bez da ih citiraju, kako ne smiju uzimati tuđu kolekciju, kreaciju ili proizvod bez da stave informaciju da se radi o proizvodu određene tvrtke jer za to mogu biti financijski kažnjeni. Intelektualno vlasništvo ima neprocjenjivu vrijednost za samog autora, a kao takva bi se trebala i poštivati od strane drugih ljudi.

Literatura

Zakoni

1. Zakon o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti
2. Zakon o pravima intelektualnog vlasništva

Knjige

1. Ivan Henneberg (2001): "Autorsko pravo", Informator, Zagreb
2. Knešaurek, I. i suradnici (2016): „Upravljanje intelektualnim vlasništvom na sveučilištu“, Centar za istraživanje, razvoj i transfer tehnologije

Članci

1. Crescenzi, R. i suradnici (2007): „Theterritorial dynamics of innovation: a Europe-United Statescomparative Analysis. Journal of Economic Geography
2. Copyright Office (2017): „Copyright Basics“, Library of Congress U.S. Copyright Office Publications Section 101 Independence Avenue, Washington, DC 20559-6304
3. Čovo, P., Maruna, M. (2015): „Logistika intelektualnog vlasništva“, stručni rad, Sveučilište u Zadru
4. Državni zavod za intelektualno vlasništvo (2017): „Vodič kroz provedbu prava intelektualnog vlasništva“, Zagreb
5. De Filippo, G., Ip, C. (2006): „Leaks in the Great Wall“ CIO
6. Delegation od the European Union to China (2016): „IPR in China: Guidance for Researchers“, China
7. Donnell O. i suradnici (2008): „Intellectual Property in the Food Technology Industry, Protecting Your Innovation, XVIII, Softcover
8. DZZIVRH (2010): „Looking good- An introduction to Industrial Designs dor sam and midium – sized Enterprises“, Zagreb
9. Endeshaw, A. (1996). Intellectual property in China: Theroots of the problem of enforcement. Singapore: Acumen
10. Ehmke, C. (2018): „Intellectual Property: Obtaining patents, trademarks and copyrights. Department of Agricultural Economics Jeffrey Williams, JD and Memberofthe Bar

11. Fleming, D. (2006): „Intellectual Property Rights in China“
12. Franc S. (2015): „Prava intelektualnog prava vlasništva: međunarodni pogled“, Notitia – časopis za održiv razvoj, pregledni znanstveni rad
13. Javorick, B. S. 2004. Does Foreign Direct Investment Increase the Productivity of Domestic Firms? In Search of Spillovers Through Backward Linkages. American Economic Review, 94(3)
14. Katulić T. (2006): „Uvod u zaštitu intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj“, CARNet – Hrvatska akademska i istraživačka mreža, Zagreb
15. Kong, Q. J. (2002). China in the WTO: Protection of foreign intellectual property rights. EAI Background Brief, No. 134. Singapore: East Asian Institute, National University of Singapore
16. McHardy Reid, D. (2000): „Intellectual Property Rights in the Global Economy“ Washington, DC: „Institute for International Economics
17. Morrison, M. (2015): „China-U.S. Trade Issues Congressional Research Service“
18. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2009): „Prava intelektualnog vlasništva“ Mini vodič za poslovnu zajednicu, Državni zavod za intelektualno vlasništvo
19. Morgan C. (nema datuma): „Introduction to Copyright“, Corporate Service Division, Copyright Agency Limited, Australia
20. Molà, L. (2000): „The Silk Industry of Renaissance“ Venice. JHU Press. Baltimore
21. Resnik, D. B. (2003), A Pluralistic Account of Intellectual Property. Journal of Business Ethics. Smith. 2009. Valuation of Intellectual Property. Business Issues.
22. Stefanova S. (2007): „Bulgaria and the Global System of Intellectual Property Rights Protection“. Str. 1.-5.
23. Scott, A. (2006): „Intellectual asset management: protecting IP in China“, Chemical Week,
24. Sveučilište u Zagrebu (2014): „Upravljanje intelektualnim vlasništvom na sveučilištima“, Ministarstvo znanosti i središnja agencija za ugovaranje i financiranje
25. USAID (nema datuma): „Zbirka međunarodnih ugovora iz područja intelektualnom vlasništvu“, Intellectual Propertyrights (IPR) Protection in Bosnia and Herzegovina

26. WIPO (2017): „What is Intellectual Property?“ 34, chemindes Colombettes P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20
27. WIPO (2006): „Kreativan izraz – uvod u autorsko i srodna prava za mala i srednja poduzeća“ Edicija, primjena intelektualnog vlasništva u poslovanju
28. World Intellectual Property Organization (2016): „Understanding Copyright and Related Rights“, 34, chemindes Colombettes, P.O. Box 18 CH-1211 Geneva 20, Switzerland

Web stranice

1. Agrobiz.hr (2017) Preuzeto s <https://www.agrobiz.hr/agrovijesti/cak-82-posto-proizvoda-s-oznakom-izvornosti-ili-zemljopisnog-podrijetla-proda-se-na-domacem-trzistu-5515> (12.02.2019.)
2. AMUS (2016) Preuzeto s <http://www.amus.ba/v3/blog-post.php?ID=242> (09.03.2019.)
3. CRI Online (2018) Preuzeto s <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/06/21s122256.html> (14.02.2019.)
4. China IPR SHE Helpdesk (2013) Preuzeto s http://www.chinaiprhelpdesk.eu/sites/all/docs//publications/Intellectual_Property_Systems_China_Europe_Comparison.pdf (13.02.2019.)
5. China IPR SHE Helpdesk (2014) Preuzeto s http://www.chinaiprhelpdesk.eu/sites/all/docs//publications/Intellectual_Property_Systems_China_Europe_Comparison.pdf (13.02.2019.)
6. Hamagbicro.hr (2018) Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2018/03/Vrijednost-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-za-poduzetnike.pdf> (09.03.2019.)
7. HRTURIZAM (2018) Preuzeto <http://hrturizam.hr/hrvatska-ima-19-registriranih-zasticenih-proizvoda-na-razini-eu-a-jos-10-ih-u-postupku-registracije> (09.03.2019.)
8. DZZIV (2015) Preuzeto s <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/o-intelektualnom-vlasnistvu/> (08.02.2019.)
9. EEN (2018) Preuzeto s <http://www.een.hr/hr/savjeti-u-podrucju-intelektualnog-vlasnistva> (22.01.2019.)

10. Enciklopedija (2018) Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=4771>
(12.02.2019.)
11. Genius Croatia (2019) Preuzeto s http://genius-croatia.com/dt_portfolio/oznaka-zemljopisnog-podrijetla-oznaka-izvornosti/ (21.02.2019.)
12. GOV.hr (2019) <https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/zastita-intelektualnog-vlasnistva/autorsko-pravo-i-srodna-prava/1791> (14.02.2019.)
13. HG.org (2019) Preuzeto s <https://www.hg.org/intell.html> (19.02.2019.)
14. PLAVI URED (2018) Preuzeto s <https://plaviured.hr/industrijski-dizajn-dio-industrijskog-vlasnistva/> (12.02.2019.)
15. Proleksis enciklopedija (2012) Preuzeto s <http://proleksis.lzmk.hr/27960/>
(14.02.2019.)
16. ZAMP (2018) Preuzeto s
https://www.zamp.hr/uploads/documents/brosure/HDS_ZAMP_Info.pdf
(09.03.2019.)
17. Zorina K. (2006): Preuzeto s: <https://eh.net/encyclopedia/an-economic-history-of-patent-institutions> (22.02.2019)

Popis slika

Slika 1 Industrijski dizajn, uzorak na repu aviona (autorica: Ivana Ivanković)	47
Slika 2 Prikaz označavanja hrvatskih proizvoda	49
Slika 3 Oznake izvornosti	50

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navedenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MARIJANA MIKAC (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica ~~završnog~~ diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDUNARODNA ZAŠTITA INTELJEKTUALNOG PRAVA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nezakoniti način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Marijana Mikac
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MARIJANA MIKAC (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDUNARODNA ZAŠTITA INTELJEKTUALNOG PRAVA (upisati naslov) čiji sam autor/ica. INTELJEKTUALNOG PRAVA VLASNIŠTVA

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Marijana Mikac
(vlastoručni potpis)